

3323

సమాచారం

భూతయ సంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బుద్ధసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 17

రాజు హస్తకరము 16-4-1991, 1-5-1994

పంపుము 36, 37

OFFICE OF THE
LIC. RIYAN
INSTR. NO. 2247
DATE 1/6/54

సంచికలో రచయితలు :-

- 1) శ్రీ జేవరకొండ శేషగిరిరావు
- 2) శ్రీమతి పి. వి. యస్, కామేశ్వరమ్మ
- 3) డా. గుమ్మా సాంబశివరావు
- 4) శ్రీ శివలెంక ప్రకాశరావు
- 5) శ్రీ గళ్ళా శ్రీనివాసరావు
- 6) మేడపాటి బాపిరెడ్డి

1, 16 శేడీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రూ. 20.00

శి మాసముంటి రూ. 12.00

విడి ప్రతి రూ. 2.-

సకాలంలో చందా పంపి సహకరించండి

‘మనిషి - చింత’ లో మానవతావాదం

— శ్రీ మేడపాటి రావిరెడ్డి

కుల మత లింగ వయోభేదాలను, అర్థిక బలాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకోకుండా వర్ణజనుల సంక్షేమానికి పాటుపడడమే, మానవుడుగా మనడమే మానవత’, అంటూ మానవతావాదులు మానవత్వాన్ని విశ్వసించారు.

స్వేచ్ఛ, సేతువు, వీతి, సహనం, ప్రేమ అనే విలువలు మానవుని అలోచనల్లో జీవితంలో విచ్చున్నవి కావాలని మానవతా వాదం చెబుతుంది.

వ్రత్యంగానో, పరోక్షంగానో, భార్యగానో ప్రియంగానో మానవత ఏకాగ్రత కవితల్లో కచ్చితమైనట్లుంటుంది. కన్నెపింది చూస్తే ఇతని కవితలో ప్రవాహంగా కల్పింపవలసి, మానవత గోచరిస్తాయి. అందుకే ఏనాడె తన కవిత్వాన్ని గూర్చి చెప్పకుండా

‘కవిత్యం నామాత్మలాష
ఇతి స్మృతం మానవత్వం’

అంటాడు. సామాన్య వస్తువును ఒక చింత కోణం లోంచి చూసి, దానిలోని తీర్మానక అంశాలను చూపించగల కవి

నారాయణరెడ్డి. అతని కవిత్యేతి వృత్తం మానవత్వం. అతని వాదం మానవతా వాదం అని చెప్పవచ్చు.

మానవత్వం అనేది మనిషి కత్తవం. సాటి మానవుణ్ణి, అతని భారల్ని చూసికవి హృదయంలో ఆప్రయత్నంగా సాగిన రాగాలాపన ఆదే కవిత్యంలోని మానవత.

‘మనిషి - చింత’ అనేనంపుటి మనిషి మీద, మానవత మీద కవికిగల ఆవం దంమైన విశ్వాసాన్ని తెలిపే కవిత్యం కవిస్తుంది.

మానవుల వ్యధాత్మక, కవికిగల ఆరా వాదం ఈ కవితలో వెల్లువెరుస్తుంది. ఆశ్వాయాన్ని వహించని, అధికారానికి తలవంచని ఈ చింత మానవపురోగతికి మార్గగామి మనిషిలోని స్వభావకృత ప్రకటనగా చింతను సృష్టించాడు.

ఒక మనిషి చింతను పెంచుకొని, దాన్ని అత్యంతంగా ధాచుకుంటాడు. వంచేంద్రియాల సంక్షోభంలో ఉన్న మనిషికి వంచేంద్రియాల సంక్షోభంలో ఉన్న

మనిషికి వంచేవన్నెం రామచింతను వ్రతీకగా చిత్రించాడు.

‘అది నేర్చు కొన్నది హృదయధ్వని
దానికి చేతగానిది వ్రతీధ్వని’

అంటూ చింతను వర్ణిస్తూ అది ధర్మ బోధదేసిన విధానాన్ని, తన్మూలంగా మానవుడికి ప్రాప్తించిన కష్టాలను, హృదయం గమంగా నారాయణరెడ్డి వివరించాడు.

ఒక కవకు ప్రజానాయకుని బాటకాంతు చింత నియంపణపెట్టినపుడు ఆ నాయకుడు కోపించి ఆ మనిషిని చంపిస్తాడు. మానవతావాది మృత్యువు. నిరీ, మొదలైన అత్యధి, యమైన విషయాలను విశ్వసించడు.

‘కో అన్నది కొత్తకరం’ కవితలో వదవులనే వ్యామోహంలో పడి ఎటు దిడితే అటుమారి గుగిరెద్దులాగంతులేనే వాళ్ళను, వగటి భాగోతులలాంటివాళ్ళను వదిలివేయటం నిరదేశ్య వాళ్ళ తొడుక్కున్న వేషధారణ పాడుచేసి అనలు రంగు నియంపణపెట్టే వవతరం వస్తుందని చెప్పాడు పి.నారె.

(న శే వం)

స మా లో చ న

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

జీవీభాగవతంలో

ఊర్వశీ పురూరపుల కద - పరమార్థము

— శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావు ఎం. ఏ..

(గత సంచిక తరువాయి)

విష్కామంగా హోమం చేస్తే శక్తిక
మైన ఆమృత స్థానం లభిస్తుందని అం
టారు. అగ్నిహోత్రం లేకపోతే గంధర్వ
త్వం లేదని వృష్టంగా అన్నారు

'అగ్నిరాహవనీయస్తు వామదేవ'

నవరాది

దక్షిణాగ్ని వృథా జేయో నిత్యం

నంకర్షణో బుధై :

తథా చ గార్హ పత్యోఽగ్నిః

ప్రద్యుమ్నః పరివత్యతే

తదైవో నవతో రాజన్ననిరుద్ధః

వృత్తీర్తితః

తస్మాదేవ వరో విష్ణుశ్చ కురాత్మా

నరాదివ

పలాశి సంవాస హతో

గంధర్వత్వం ప్రయచ్ఛతి

కామం వినాగ్నిహోత్రేణ హతో

రాజన్ జనార్దనః

ప్రయచ్ఛతి పరం స్థానం ఆమృతం

కాశ్యతం ద్రువం

అగ్నిహోత్రాదృతే రాజన్గంధర్వత్వం

న విద్యతే.

వృథాగా ఆతవి రాజ్యంహో పకువధ

లేదంటూ ఒకవాక్యం ఉంది.

“నాసీత్పశువదార్హాణాం పథస్తస్మిన్

వృథా తదా

అమావాస్య అమావాస్యకు సూర్య

చంద్రులు అతనిని చూడడం కోసం

వెరుతూ ఉండేవారని కూడా ఉంది.

మధ్యముడు. పార్వతి కావం.

ఇలాగామారదం మొకథ మామూలుగా నే
సాగిపోయింది. బ్రహ్మకావం పల్ల

ఊర్వశీ మనుష్యజన్మనెత్తినట్లుంది. కావ

కారణం వివరించబడలేదు. రాజా విం

పించడం చూసి త్రీలతో చెలిమి తోడేళ్ళ

చెలిమితో సమాన మని వీరిని నమ్మరా

దని భాగవతంలో ఉన్నట్లే ఉంది. ఈ

సూక్ష్మంగా చెప్పబడిందని, వేదాంతో

విస్తరించబడిందని చివర చెప్పడం అర్థం

గింది. దీనిలో పుట్టుక మిగిలిన పుస్తక పల్ల

లలో ఉన్నట్లే ఇక్కడ కూడా ఉంది. గురువు

ని పురూ

హరివంశంలో

పుష్టా ఆరా

హగం కలు

ఇందులో విశేషం లేదు. కథ. గం

మూలే దేవీ భాగవతంలో చెప్పినట్లు.

బ్రహ్మకావం పల్ల ఊర్వశీ మనుష్యలో

కంలో సంచరించివట్లుంది. అయ్యు.

రీమాన్, అమావసువు. దృఢాయువు.

వనాయువు, శతాయువు అను ఇంద్రసదృశులైన కుమారులు పుట్టినట్లుంది.

కథ మామూలే. 'అరామాత్సహ మైఖనం' అని ఊర్వశి పెట్టిన నియమం అనగా కామంతో తానులేనపుడు తోగించరాదని నియమం. ఆయువు ధీమాన్. అమావసువు, విశ్వావసువు, క్రుతాయువు, ధృతాయువు అను సంతానం.

పవ్యపురాణంలో

మత్స్య పురాణానికి ఇతి ప్రతిబింబం, కేయనే దానవునిపై పురూరవుడు వాయవ్యాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడని చదువుకున్నాం. కేయాక్షవునిచేతిలో ఇంద్రుడే ఓడింపబడ్డాడని ఆతణ్ణి జయించివారు మన కథానాయకుడనే విశేషం ఉంది

"ఇవ పుత్రే... వాయువ్య మత్రం
మత్స్యా యశోఽర్థినా
మంగళా శక్తిః పి సమరే
స్తామః... యన వజ్రో విజయతః"
గూర్చి చెప్పిన రామాయణంలో
"శివీక మిత్రావరుణ పృత్యంతం
శక్తిః పురాణం... ఉన్నట్లే విశేషం
కనబడలేదు.

వాయుపురాణంలో

పురూరపుడిందిలో బ్రహ్మవాదిగా,

దాంతునిగా, ధర్మజ్ఞుగా సత్యవాదిగా ప్రకంపింప బడ్డాడు.

'తం బ్రహ్మవాదినం దాంతం
ధర్మజ్ఞం సత్యవాదినం
ఊర్వశీ వరయామాన హిత్యా
మానం యశస్వినీ'

గంధరులించిన అగ్నిస్తాలి అశ్వత్థంగా మారినట్లుంది పురూరవుని వల్ల త్రేతాయుగంలో ఒక అగ్ని మూడుగా మారిందని మిగిలిన పురాణాల్లో ఉన్నట్లే ఇక్కడ కూడా.

త్రేతాయాం నమూరథః ...
గోఽగ్నిః శూర్యమాదైవ
ఐప్రీన్ తాన్ అకల్పయత్ "

ఆయువు, ధీమాన్, అమావసువు, శతాయువు గతాయువు అనే సంతానం.

వామన పురాణంలో

ఊర్వశీనృష్టి మిగిలిన పురాణాల్లో ఉన్నట్లే ఇందలి వసంతముకు పుట్టిన కావ్యశైలిలో మహాహరంగా సాగింది.

భాగవతంలో

ఊర్వశి పురూరవులు కొంతకాలం కలిసి యుండి విడిపోయిన తర్వాత పురూరవుడు ఊర్వశిని చూసి నువ్వు లేకపోతే నేనీ అరణ్యంలో చనిపోతాను తోడేళ్లు

నన్ను పీక్కుని తిటాయని అనగా త్రీర్థకు తోడేళ్లు వంటి హృదయం ఉంటుందని నమ్మదగిన వాచకారణం ఇందిరియారే తోడేళ్లు వంటివి శతపథ బ్రాహ్మణంలో ఊర్వశి చెప్పినట్లు ఇక్కడా ఉంది. ఇక్కడున్న అగ్నిపాసనను గమనించండి. అరణిని ముడించేటపుడు క్రిందనున్న అరణిని ఊర్వశిగా, పైనున్న అరణిని తానుగా, మధ్యనున్న కల్లును సంతానంగా భావించాడు. 'ఊర్వశ్యా యురిసి పురూరవా' అనే మంత్రం దీనికి మూలమని వ్యాఖ్య

"ఊర్వశీం మంత్రతో ద్యాయన్న
ధరారణి ముత్తరాం
ఆత్మానం ఉభయోర్మధ్యే యత్
తత్ ప్రజననం ప్రభుః"

మంత్రం వల్ల జాతవేదుడు (అగ్ని) పుట్టాడు. ఆ అగ్నిని ఊర్వలోక ప్రవాతమైన కుమారునిగా భావించాడు.

'తస్య నిర్మథాజ్ఞతో జాతవేదా
విభావసుః

త్రయ్యా స పిద్యయా రాజ్ఞా
పుత్రత్వే కల్పితప్రీత్యుత్'

ఇంతకు ముందు ప్రవాతారంలో పేదం ఒకటిగా ఉండేది అనే నవ్వు వాఙ్మయానికి బీజభూతమని నారాయణ దొక్కడే దేవతయని. ఒకే అగ్ని ఉండేదని హాసం అని వివరించడే ఒకే ఒక నర్మం ఉండేదని. త్రేతాయుగం నుండే అనగా పురూరవుని నుండే ఒకపేదం మూడుపేదలుగా మారిందని. అగ్నిని

మంత్రావంగా భావించి పురూరపుడు గం
ధర్వ తోకాన్ని పొందాడని ఉంది.

“ఏక ఏవ పురావేదః ప్రణవః
సర్వవాఙ్మయః
దేవో నారాయణో నావ్య
ఏకోఽగ్ని ర్వర్ణ ఏవ చ
పురూరవ స ఏవాసీత్ క్రయా
త్రేతాముఖే నృప
అగ్నినా వృజయా రాజా లోకం
గంధర్వమేయవాన్ ”

పై శ్లోకాలకు వ్యాఖ్యానం గమనిం
చండి.

“ఉభయోరరణ్యోర్మధ్యే యతాగ్ర
ష్ఠం తత్స్పృశనవం పుత్రం ధ్యాయన్
తపాచ మంత్రః ‘ఊర్వశ్శాయురపి
పురూరవా ఇతి’ ‘జాతం పేదో దనం
తోగ్గం యస్మాత్ స చ త్ర య్యా
విద్యయా విహితేన అధాన సంస్కా
రేణ త్రివృత్ కల్పితః పుణ్యలోక
ప్రావకర్తా.”

“నను అనాది క్రయ బోధితో బ్రాహ్మ
ణాదీనాం ఇంద్రాద్యనేక
దేవతాయజనేన స్వర్గస్యాప్తిహేతుః
కర్మమార్గః కథం స్యాదితివర్ణ్యతే
పురాకృతయుగే సర్వవాఙ్మయ
సర్వాసాం వాచాం వీజమూతః
ప్రణవః ఏక ఏవ వేదః దేవశ్చ
నారాయణః ఏక ఏవ అగ్నితైప్రవ
ఏవ లోకికః వర్ణశ్చ
ఏక ఏవ హంసో నామ.”

కృతయుగంలో సత్త్వవ్రధానరై న
జీవులందడం వల్ల ధ్యాన నిష్ఠులై ఉండే
వారిని, రజఃప్రధానమైన త్రేతాయుగంలో
వేదాది విభాగం వల్ల కర్మమార్గం ప్రక
టించబడిందని శ్రీపరవ్యాఖ్య.

“వేదశ్రయీతు పురూరవసః
సకాశాదాసీత్ ఏయవాన్ పావ
కృతయుగే సత్త్వప్రధానాప్రాయశః
సర్వేఽపి ధ్యాననిష్ఠాః.
రజఃప్రధానే తు త్రేతాయుగే వేదాది
విభాగేన కర్మమార్గః
ప్రకటో బభూవ.”

ఈవ్యాఖ్యనే ‘అమృతం వా అజ్య
మితి’ “శమీగచ్ఛాపగ్నిం మంత్రతీతి’
అనే మంత్రాలు పేర్కొనబడ్డాయి. అర్థం
తరువాత విపరీతాను.

భారతంలో

అవిపర్వంలో పురూరపుడు బ్రాహ్మ
ణులతో యుద్ధంచేసి గంధర్వలోకంనుండి
త్రేతాగ్నిని తీసికొని వచ్చినట్లంది.

పురాణ ప్రామాణ్యం కథావాఙ్మయా
నికి లేకపోయినా ఆందులోఉన్న విశేషా
లను గమనించండి.

బృహత్సంహితామంజరిలో

స్వర్గలోకంలో ఊర్వశి వృత్యంచేస్తూ
ఉండగా అదినయచ్చేదమైందని పురూర

పుడు నవ్వాడు. మీ ఇద్దరికి వియోగం
కలుగుగాక అని ఇంద్రుడు శపించాడు.
రాజా ప్రార్థించగా బదవ్యాశ్రమంలో భగ
వద్భువనమైన వెనుక శాశాంతం అవుతుం
దని ఇంద్రుడను గ్రహించాడు. తుండు
రుడు శపించినట్లు పారాంతరంలోఉంది.

శిథిలీకృతాగరంలో

ఊర్వశి పురూరపుడు పరస్పరవిరహ
దాహంతో ఉ దడం చూసి. నందనోద్యాన
వనంలో ఉన్న పురూరపునికి ఊర్వశితో
కలుపునట్లు చేయవలసినదిగా నామాటగా
ఇంద్రునితో చెప్పని నారదునితో హరి
యన్నట్లంది ఊర్వశి అప్పచెప్పగా
స్వర్గం నిర్జీవంగా ఉందని, ఊర్వశి
మృతనంటే వంటిదనే వర్ణన ఉంది.
దానిపై ల్లి సంహరించి పురూరపుడు
ఇంద్రునికి సాహాయ్యంచేసిన సందర్భం
లో తుండుర పర్యవేక్షణలో రంభ
వృత్యం చేస్తూఉండగా పురూరపుడు
నవ్వాడు. ఇది దివ్యమైన వృత్యం మా
మూలు ముప్పకేం తెలుస్తుందని రంభ
ఎద్దేవా చేసింది ఊర్వశి సహవాసం వల్ల
నాల్గం అంటే కాకు తెలుసునని. నీగుడు
పైన తుండుననే తెలియదని పురూ
రపుడు అహంకరి చాడు. కృష్ణజీ ఆరా
డించేవరకూ ఊర్వశి వియోగం కలు
గాక అని తుండురుడు శపించాడు. గం
ధర్వులు ఊర్వశి తీసికొని పోయారు.
బదరికాశ్రమంలో హరిని ప్రార్థించగా
గంధర్వులు తిరిగి ఊర్వశిని అప్పగిం
చారు.

ఇక అంతరార్థం

ఊర్వశి పెట్టిన వియమాంకు అర్థం ఉందా? నేతిని అహరంగా తీసికొంటానని, సంసార ముఖం మివహా పురుష పుణ్య దిగంబరంగా చూడనని. రెండు గొట్టెపిల్లల్ని కయన మండిరంలో కట్టి యుంచి పుత్రసమావంగా చూసుకుంటానని అనడంలో విశేషం ఏమిటి? దేవతలకు అహరం అమృతం. వారే భూలోకంలో అవతరించినపుడు వారి అహరం మృతమే. ఆయుర్దాయాన్ని ఇచ్చేది పుత్రమని. అయిప్పే మృతమని మంత్రాలంటున్నాయి: "అమృతం వా అజ్యం" "ఆయుర్వైపుతం" అని మంత్రాలు. వీరికి పుట్టిన వారు శతాయువు, దీర్ఘాయువు మొ! సంతానమే. వారిపేర్లన్నీ ఇంచుమించు సమావంగా అన్ని పురాణాలలోనూ గమనింపదగింది.

దినమొలతో ప్రేగావి. పురుషుడు గావి కనదిక కూడదు అది ఒక అశాచారం. సర్వ అశాచారాలకు దీనినొక గుర్తుగా భావిస్తే సంతేహం ఉండదు. వగ్గుత్వం అంటే దినమొలతో ఉండడమే కాదు ఎవరికులంలో వేదశాస్త్రాలు దానో ఆ పురుషుణ్ణి వగ్గుడని పిలుస్తారని మార్కండేయ పురాణం అంటోంది. "యేషాంకురే వవేదోఽస్తి వ శాస్త్రం నైవ చవ్రతం. తేనగ్నాః క్రితాః" ద్రహ్మాండ పురాణంలో ఒక చక్కని మాట ఉంది. దారుకావనంలో శంకరుడు దిగంబరంగా ఉండగా బట్ట కట్టో అని అక్కడ వరన్నారు.

బట్టలు కట్టినా ఇంద్రియాలను జయించలేని వారే వగ్గులని ఇంద్రియాలను జయింకదిన వాడు బట్టకట్టకపోయినా కట్టి వస్తేయని భేదంబాడు. క్షమ, దైర్యం అహంస. శాంతం. వైరాగ్యం. మానావ మానాలను వహించుట అనే బుద్ధులతో శరీరాన్ని కప్పాలని అంటాడు. 'ఇంద్రియై రశితైర్నగ్నాడు కూలేనాపి సంవృతాః, తై రేవ సంవృతో గుప్తో నవత్ర కారణం వ్యూతం. క్షమా ధృతి రహింసాచ వై రాగ్యం చైవ సర్వః" అచారవంతుని మందే విచ్చిత్తిలేని సంతానాన్ని ఊర్వశి కోరింది తేవలకామో వభోగం కాదు కలయిక, సంతానంకలిగే వరకూ ఉంటానని. ఎప్పుడు వగ్గుంగా కనబడతానో వెళ్ళిపోతానని అన్నాను కదా అని ఊర్వశి ప్రతిజ్ఞను గుర్తుచేసి వట్లు యుగ్గేద || వ మంత్రం. 'అపత్యోత్పాదన పర్యంతం వసామి వగ్గుం త్వాం యదద్రాక్షం తదా గచ్ఛామి ఇత్యేవం రూపోమితం: సమయ:' అని విద్యా రణ్య భాష్యం గర్భం దరించేటంతవరకూ అతని దగ్గర ఉంది. 'పురుషఃస: యావతా కాలేవ గర్భిణి అస గర్భయుక్తా బహువ. తావత్పర్యంతం చిరకాలం అస్మిన్నువాస' అని శత పత వ్యాఖ్యానం కూడా.

ఇక గొట్టెల్ని పుత్ర సమావంగా చూడడమేమిటి? గొట్టెలు గొట్టెలుకావు. అవి మిత్రావరుణులకు ప్రతిబింబాలు. ఇట్లా చెప్పడానికి ఆశారం ఉందా? రాక్షసులు దేవతలకు తయవడి సము

ద్రంలో దాగగా, సముద్రాన్ని ఎండించ చేయండని అగ్నివాయువులతో ఇంద్రుడన్నట్లు వద్యపురాణం. సృష్టితండంలో ఉంది సముద్రాన్ని ఎండించచేస్తే మిగిలిన ప్రాణికోటి వశిస్తుందని అట్లాచేయమని అగ్నివాయువులన్నారు. మునుల రూపంలో పుట్టండని వీరిని ఇంద్రుడు శపించాడు. వారే మిత్రావరుణులనీర్య రూపంలో కుంభంలో జన్మించారు. అగన్య వసిష్ఠుల జన్మకు కారణమైన వారిని గూర్చి తెలిసికొందాం. మిత్రావరుణులు ఈమెను చూసి మోహించారు. ప్రత్యక్ష సంగమంలేదు, వారి శక్తిని ఒక కుంభంలో ఉంచగా అగన్య వసిష్ఠులు పుట్టినట్లు చదివాం కదా. భారతం మేఃమ అగ్నిగా. మేషాన్ని వరుణునిగా భావించండని చెప్పింది.

'అజోఽగ్నిర్వరుణో మేషః'. అవరుణుడే ఇక్కడ మేషం. మేషం అంటే మేకకాదు గొట్టె. మరి రెండుగొట్టెలున్నాయి కదా! కథలో మిత్రావరుణులున్నారు కదా! ఎట్లాబొసగిందారి? ప్రాణవృత్తికి. వగటికి అభిమాన దేవత మిత్రుడని అపానవృత్తికి దాత్రికి అభిమాని దేవత వరుణుడని తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణం (1.7-10-1) చెబుతోంది.

'మైకం వా అహః వరుణరాత్రిః'. పేరులో లేదమున్నా మిత్రావరుణులిద్ద ఒక్కరే. వారి ప్రతిబింబాలే ఈ గొట్టెలుగా భావించింది. తండ్రి తానే కొడుకుగా పుడుతున్నాడని మంత్రంఅంటోంది కదా! 'అత్యా వై పుత్రసమాపి.. ఆ

గొట్టెలునంతానానికి గుర్తులు మాత్రమే. మిత్రావరుణులనుండి ప్రత్యక్ష సంతానంలేదు. కనుక తృప్తిలేదు. ప్రత్యక్ష సంతానం కర్మభూమి యైన భారతదేశం లోనే. అదై నా బ్రహ్మవాదియైన పురూరవుని నుండే గొట్టెల్ని పుత్ర సమానులుగా చూసింది. పుత్రులుగాకాదు గొట్టెలొక ప్రతీక. ఈమెకు కలిగిన సంతానం చంద్ర సూర్య వంశాను కలిపిన పురూరవుని నుండి విచ్ఛిత్తిలేని సంతానం ఇతని నుండే పొందాలి వారు ఆయుష్యే ప్రవానంగా కలిగినవారు. వారి పేరే చెబుతున్నాయికదా :

ఈకథ ద్యులోక, అంతరిక్షభూలోకాలకు చెందినదిగా కనిపిస్తోంది. ద్యులోకం లోని మిత్రావరుణులు. అంతరిక్షానికి చెందిన ఊర్వశి భూలోకానికి చెందిన పురూరవసుల వృత్తాంతమే ఇది. భూలోకంపైన అంతరిక్షం. దానిపై ద్యులోకం ఉంటాయి. అంతరిక్షం యక్ష గుండర్వ అప్పరోగణసేవితంగాఽపింహ పూర్వ లాపిని ఉపవిషత్తు చెబుతోంది. 'యక్ష గుండర్వాప్సరో గణసేవితంఅంతరిక్షం పీటిలో తిరిగేవారని గావి అంతరిక్షంలో సరవరించేవారనిగానిఅప్పరసల శబ్దానికి అర్థం చెప్పాలని 'అప్పు సలం త్యః చరంత్యః అంతరిక్షచారిన్యోవా' అని అధర్వేదం ఏదవ కాండినో ఉన్న మాట ఊర్వశి స్వర్గలోకానికి వెళ్ళగా ఆమెను వెదకడంకోసం కురుక్షేత్రంలో ఒక ప్రదేశమైన స్లక్షప్రాంతంలో సంచరిస్తూ ఉన్న పురూరవునకు వశిరూపం లో అప్పరసలతో ఒక సరస్సులో కీర్తి

స్తూ ఉన్న ఊర్వశి కనబడినట్లు శతవధ బ్రాహ్మణం అందోంది. ఇతడే నా ప్రియురని పక్షిరూపం నిడివిపెట్టి తన దైన రూపంలో కనబడిందని కూడా ఉంది.

ఇంకా ఊకథ సూర్యోదయం-ఉషస్సు. మేఘం-మెరుపు తీగ-వర్షం మొ॥ అలౌకిక వస్తువులతో ముడిపడియున్నట్లుగా భాసిస్తోంది.

సూర్యోదయం అయిన తర్వాత అగ్ని నుండి పుట్టిన ఉషస్సు ఎల్లా కనుమరుగై నాతుందో. చరం తిరిగిరాదో అల్లె కీతో నాకు నందిం లేదన్నట్లుగా శతవధ బ్రాహ్మణ వాక్యం. ఈ వైదికమైన ఉషమను గుర్తించండి. సూర్యోదయేన వివి వర్త్యాణాం ఉష సాం మధ్యే అగ్నియా ఆగ్నే తవా పూర్వా ఉషాః యథా ప్రకాశిమతి నపునరావర్తతే ఏవం ప్రాకృమిష మిచ్ఛ్యః అని భాష్యం. నేను దేవతను. నీవు మనుష్యుడివి. గావి మాదిరిగా వట్టుబడని దాని నంటూ అంటే ఉంది. 'ఆహం దేవత్రీ త్వం మనుష్యః అతః వాం ఇవ యథా వాతో గంతుం వశక్యతే ఏవం మత్ప్రాప్తిస్తవ దుష్కరేత్యర్థః'

ఊర్వశి పురూరవుణ్ణి ప్రేమించిందంటే సూర్యుడు దుదయించడం అని. అతణ్ణి వగ్గుంగా చూసిందంటే ఉషస్సు కనుమరుగైందని, ఊర్వశి మరల పురూరవుణ్ణి చూసిందంటే సూర్యుడు మరల అస్తమిస్తున్నాడనే మాక్సముల్లర్

మాటకు పై సుంత్రిం అధారంగా తోస్తోంది.

సూర్యుడు నాయకుడని, శాశ్వత ఉషస్సుని నాయకుడే పవిత్రపవితీతీరాణిలో సంచరిస్తాడని పగలు గడిచిన తర్వాత ఉషస్సుతో పాడి యుంటాడని మోవి యర్ విలియమ్సు గారి భావనకు కూడా అదే ఆధారమై యుంటుంది.

పై శతవధ బ్రాహ్మణ వాక్యాలవంటివే యుగ్వేదంలోనూ ఉన్నాయి. 'కిమేతా వాచా మంత్రంతో'.

పురూరవుడు మేఘంగా ఊర్వశి మెరుపు తీగగా భావింపబడింది. అంతరిక్షం నుండి వర్షం కుడిపిస్తున్నదై సంతానాన్ని ప్రసాదిస్తున్నదనే మంత్రాధ్యాత్మి చూడండి.

'విద్యున్నయా అనే మంత్రానికి భాష్యం అందిస్తా-

'యా ఊర్వశి విద్యున్న విద్యుదీవ ఏతం గచ్ఛంతి దవిద్యోత ద్యోతతే - కింతుర్వతీ - అప్య - అప ఇత్యంతరిక్ష

వామతత్పండిని వ్యాప్తాని వాకామ్యాని అస్యదతిమ తాని ఉదయాని వా మే మహ్యం తంతి సంపాద యంతి - యదా అగతాయాస్తస్యాః పకాశత్ అనః వ్యాప్తః

కర్మను కర్మవాన్ వాసర్యః
నరేభ్యో హితః సుజాతః
మణవః పుత్రః జనిష్ఠో
అజవిష్ట ఉత్పద్యతే.”

పుత్రరూపంలో భూరక్షణ కోసం
నాలో నీవు పుట్టావని తండ్రే కొడుకుగా
పుడు తున్నాడని అంది, జన్మిష ఇత్య...
అనే మంత్రంలో 'ఇత్య ఇత్యం గోపీ
ర్యాయ గోవృషీ-వతం వాఽనం-
భూమే'రక్షణాయ జ్ఞిషే హి జాతోఽసి
తి. పుత్రరూపేణ ఆత్మవైపుత్ర
నామా ఇతిక్రుతే. పునస్త దేవాహ హే
షరూపః మే మమోదరే మయి ఓజః
అపత్యోత్పాదన సామర్థ్యం దధాత మయి
విహితవానసి.

ఇట్లు అంతరిక్షంనుండి వర్షం కురి
పించే శక్తి ఉర్వశియని తెలిపికొన్నాం
పురూరవుడు మేఘమని మంత్రంలో
లేకపోయినా బృహదేవతా గ్రంథంలో
సూచించబడింది. అపాంసపాత్, దచిత్రా,
షవర్త, పురూరవస్సు, ఋత, అసునీతి,
వేన, రాతా, వాక్, సరమ, అప్తా,
భృగు అపిష్ఠ, సఃస్వతి, యమి,
ఉర్వశి, సిసీవారి, పథ్య వృష్టి, ఉషన్,
కుహ, సీరందరు అసితకి చెందినట్లుంది.
అదితి యవగా అశందసీయమైవప్రకృతి
అవ్యక్తమైన స్మృతి, దీపి తరువాత
గ్లోకంలో కీలకం దాగియుంది

“ఉషద్యోమ్నూదయం యాతి
కృంతత్రాద్వి సృజన్మపః

పురూరవన మా హైవం
వ్యవాక్మేనోతు వాపిసీ

గర్జిస్తూ అతడు (పురూరవుడు)
సూర్యోదయం వైపు వెడుతున్నాడు.
రువన్ అనేమాట గమనింప దగింది.
అగాధం నుండి వర్షాన్ని కురిపిస్తూ ఉరు
వాపిని (ఉర్వశి అని షేక్టానెర్, అతనిని
పురూరవుడని అన్నది, అనగా ముం
దుగా గర్జించువాడు.

“Roaring (ruvan) in the
sky he proceeds to sunrise
discharging the waters
from the abyss (కృంతత్వాత్)
(therefore) wou.vasini
(i. e. urvaci) calls him
pururavas in her own
words.”.

పురూరవా బహుధా రోరూయతే
అని విరుక్తం. గర్జించునది మేఘమే
కదా.

ఆ బృహదేవతా గ్రంథంలోనే పురూ
రవుడు ఉర్వశితో ఉండిగా ఇంద్రుడు
అసూయపడ్డాడు. అతడు ఇంద్రుని మాది
రిగా తావిస్తున్నాడేమిటని శంకించి
నట్లుంది,

“తయా తవ్య చ సంవానం
అసూయన్ పాకశాననః

పై తామహంచానురాగం
ఇంద్ర వచ్చాపి తవ్యకు.శి
నస్త. అవ్యా.శ్లో. 14”

పీరిద్దరికి ఎడబాటును కల్గించని
వజ్రింతో ఇంద్రుడు చెప్పినట్లుంది

“నత యోస్తు వియోగార్థం
పార్శ్వస్థం వజ్ర మద్రవీత్

పీఠిం బింది తయోర్వజ్రమమచేది
చృసి ప్రియం

అది వారిద్దరికీ మాయతో విడదీ
యగా ఉన్నతుడై రాజు సంచరించాడు.

‘తదేక్యక్వా తయోః పీఠిం
వజ్రోఽనత్స్వమాయయా
తతః తదా విహీనస్తు
చదారోన్మతవన్నపః’ శ్లో 150

ఇక్కడ వజ్రం ఉంది కదా! ఏం
చేస్తుంది?

‘వయే దివః ...ఋక్. 1 అష్ట

అనే మంత్రంలో నీరు ద్యులోకం
నుండి భూలోకానికి రానపుడు, అసీటిని
ఇంద్రుడు వజ్రంతో మేఘం నుండి
కార్చునట్లు చేస్తాడని ఉంది. నీరు, తేజ
స్సుల కలయిక పల్లినే వర్షాలేర్పడు
తున్నాయి. మేఘాలకు. వాయువు
యొక్క రాపిడిని కలిగించడం, పీటిని
వర్షింపచేయడం నడుంను ప్రవహింప
చేయడం ఇంద్రుని కృత్యాలని (అష్ట.

ద్వి. అత్యా. 82 సూ) ఇంద్రవ్యసు
వీర్యాణి...అనే మంత్రంలో ఉన్నట్లు
భారతకథలు. అంశరార్థంలో విపులంగా
వివరించాను.
వజ్రమే విడుగు.

ఇట్లా ఆరౌకికమైన విషయాంతో
ఉకథ సాగింది. సూర్యుడు. ఉషస్సు,
మేఘం-వర్షం ఉన్నంతవరకూ ఈ కథ
ఉంటుంది.

ఇక కథవథంలో కొన్ని విశేషాలు
న్నాయి. గంధర్వులిచ్చిన అగ్నిస్థాలిని
అరణ్యంలో విడిచిపెట్టి తిరిగి చూడగా
అగ్ని రావించెట్టుమాదిరిగా, గిన్నెకీమీ
వృక్షరూపంగా మారింది. 'అగ్నిరశ్వత్
వృక్షైత్యనా పరిణతః స్థాలీ తు శమీవృక్ష
రూపేణ పరిణతా ఏట్లా యాగం చేయా
లో మరల గంధర్వులు చెప్పారు అశ్వత్థ
వికారమైనది ఉత్తరాంజికా. అధరారణీ
నిమిత్తం జమ్మిని ఉపయోగించి అగ్నిని
పుట్టించని అన్నారు. లేదా రెండు అర
ణులను అశ్వత్థమండైనా సరేనని
అన్నారు. అశ్వత్థమైన వాటితోనే అర
ణులను చేసి మధించాడు.

ఇట్లా వైదికమైన క్రియాకలాపానికి
శ్రీకారం చుట్టినవాడు పురూరపుడు.
యాగాదుల విమత్తం చేద్దా విభజిం
చినవాడు పురూరపుడు. దాంతడోన్ని
కర్మభూమిగా తీర్చిదిద్దినవాడు ఆమహాను
భావుడు.

ఉన్వేది అవరోహణక్రమంకాగా
పురూరపుని ప్రస్ఫుర్తిఅవరోహణ క్రమం

రామాయణ వ్యాఖ్యానము

ధర్మాకూతము - "త్ర్యంబకమఖిమ్"

— శ్రీమతి పి వి. యస్, కామేశ్వరమ్మ ఎం. ఎ , ఎం.ఎ ఎల్.

'ప్రాచీనైః కవిభిర్న్న ధర్మపరతా
రామాయణ పేరితా
సేయం నంప్రతి వర్ణితామితి
మహా: సంప్రేరితే నాదరాత్,
వివ్వ:స్తదనుగ్రహేణ కరణ
జ్యేష్ఠత్కటాక్షిణచ
వ్యాఖ్యాత్ర్యంబక యజ్ఞనావిరచితా
విస్పష్ట ధర్మాకయా ||'

ప్రసిద్ధమయిన రామాయణ వ్యాఖ్యాలు
అరు. అందు 17 ప కళాట్టికి చెందిన,

~~~~~

లో సాగింది భూసంబంధమైనది వివ్వం
గా తీర్చిదిద్దడమే ఈకథారక్షణం.

ధర్మపూర్ణమావంశ ప్రకంఠించి
వికృతయోగములు, అగ్ని మంఠవంఠెల్ల
సావ్యమైన చాతుర్మాస్య క్రతుపులను
చెప్పడం కోసం ఈకథ చెప్పబడిందిగా
కథవచనబ్రాహ్మణ ఉపోద్ఘాతంలో ఏదా
రణ్య స్వామి వివరించారు కనుక ఈ
కథవైదికం.

పురూరపుడు ఉర్వశిని మెరుపుతీగ
అని ఆనడం. తననుఉషస్సుతో, గాలితో
ఉర్వశి పోల్చుకొనడం వంటి విషయా

'ధర్మాకూతము' విశిష్టమయినది ఈ
వ్యాఖ్యాత నామము. త్ర్యంబక
మఖిమ్ 'దీవిని "త్ర్యంబక మ"
అనుబయి కలదు. ఇతడు భరద్వాజ
గోత్రీయుడు. మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణుడు
గంగాపరాధ్వరి. కృష్ణాంబికల మద్దు
బిడ్డడు. గంగాధరుడు తంజాపురి మహా
రాష్ట్రాధిపతి ఏకోజీయేక్క ప్రధానా
మాత్యుడు 2 విద్వాంసుడు నాయకరాజుల

(1450 A. D.) యనంతరము వచ్చిన
వారు మహారాష్ట్రులు (1676-1835

లను ఆదారంగా గ్రహించి ఇట్లాభావిం
చాను కనుక కొందరనుకొన్నట్లుగా
పు-ఉకథను వెట్టిమొట్టికథలు కావని
సాంకేతికమైన అర్థంతో ఉంటాయని
మనవి.

దేవరకొండ శేషగిరిరావు. ఎం.ఎ..

రెవ్యూర్ ఇన్ తెలుగు

8-14-2 రెడ్ క్రాస్ వీధి

గాంధీనగరం

కాకినాడ-533004

A. D.) ఏకోజీ స్వపునికారము క్రిస్తు
కము వదలవలసిన శతాబ్ది ఉత్తరార్థము
(1874-1887 A. D.) అతనికి కుమారులు ముగ్గురు. శాహజీ, శరభోజీ, కులజాజీ (లేకకుక్కోజీ) నామములు పేరు
తమ తండ్రి తదనంతరము వరసగా
తంజావూరి రాజ్యము నేలిన అధినేతలు
సహృదయులు.

ఏకోజీ ప్రభువువలెనే మహామాత్యుడైన గంగాధరాధ్వరికి కూడ ముగ్గురు కుమారులు, నృసింహాచార్య, త్యంబకుడు, భగవంతుడు అని పేర్లు. మొదటి ఇద్దరు కులక్రమాగతమయిన అమాత్యుడని పిలిచి, తమతండ్రి అనంతరము కరితరువాత నొందు చేపట్టి తమప్రభుత్వ పరాయణతను వెల్లడుచిరి. ఇందులో రెండవ వారైన త్యంబక ముఖపేరు అతని పితామహుని పేరు. అతనికి బాబాజీ యజ్ఞుడు అనుపేరును ఉన్నది. ఏకోజీ ప్రభువు 1678-1683 తన అవసానకాలమందు. ఈత్యంబకుని, శాహజీకి (1687-1711 A. D.) మంత్రిగా నియోగించెను. అటు తర్వాత వచ్చిన శరభోజీకి కూడా (1712-1727 A. D.) ఇతడు మంత్రిగా నుండెను. కావున రచయితకాలము (1805-1756 A.D.) 17 వ శతాబ్దపు ర్వార్థము.

ఉన్నత వంశ సంజాతుడు, విజ్ఞుడు, విద్యావీరముడు అయిన గంగాధరాధ్వరి జ్యేష్ఠకుమారుడయిన నృసింహుడు కూడా సౌజన్యము గల గణములచే సరింకరింపబడినవాడై వత్యసంపదై శాంత మని

స్కందై విద్వాంసుడై అమాత్యవదవిచి చేపట్టియు. కేవల అవసరమునేకాక సారస్వతాధికారమును గూడ సంపాదించెను 4 త్రిపురవిజయ చంపూనామక మయిన ప్రబంధమును గ్రాధించెను.

కవివరుడయిన 'త్యంబకమఖిన్'ను చిన్ననాటనుండి ఏకోజీ, అతని పట్టమహిషి అయిన దీపాంబ అతిశయముగ ఆదరించి ఆభిమానించిరి. సన్యాసిములందు సుశిక్షితునిచేసి తమకుమారు డయిన శాహజీకే అమాత్యునిగా నియోగించిరి 5 శాహజీకిగల వితరణశీలత్వమున, విద్వాంసులను ఆదరించు ఆభిరుచి అతనికి, 'తంజావూరు భోజుడు' అని ప్రఖ్యాతి వచ్చెను. అతని పండిత నమ్మానములకు అమాత్యుడయిన త్యంబక వియొక్క వర్తన హేతువుగా నుండెను. దీనికి అమంత్రీ దేవాదాయ, ధర్మాదాయాది పత్యము గూడ యొక కారణము.

ఈతనికాల విషయమున యొక వివాదమున్నది ప్రముఖ ఆంధ్రకవికర్త 104 గ్రంథములకు గ్రంథికర్త. అందులోను 'రామాయణ శాత్రుర్య నిర్ణయము' 'రామాయణ సారసంగ్రహము' అను రెండు రామాయణ వ్యాఖ్యానములకు కర్త అయిన, అప్పయ్య దీక్షితుడు 'త్యంబకమఖి' వసుకారీనునిగ కొందరు తలచుడు. కాపి (పెన్నకొండ) పెనుకొండ రాజైన వేంకటరాజుచే ఆదరింపబడినవాడని, అతని కాలము క్రిస్తుశకము 1588-1618 మధ్య

కాలము వాడనియు. గాబట్టి అప్పయ్య దీక్షితుడుని కాలము 18 వ శతాబ్దపు తొలితాగమనియు తెలియుచున్నది ఇతను వ్రాసిన 'కువలయానందము'నకు 'రసిక రంజనీ' బీకను వ్రాసినవాడు గంగాధరాధ్వరి. ఇతనినే 'గంగాధర వాజపేయి' అనుపేరుతో కూడ పిలుచురు ఇతను. 'అప్పయ్యదీక్షితుడు తన పితామహుని సోపరుని గురువుగా (అస్మత్ పితామహ సోదర దేశికేంద్ర) చెప్పెను; 'రసికరంజనీ' బీకకువల యానందమునకు పరమ ప్రమాణమయినది. దీనిని బట్టి అప్పయ్య దీక్షితుడు త్యంబకమఖి నమకారీనుడు వాడనియు అతని తండ్రి అయిన గంగాధరాధ్వరి కన్నా ముందువాడని తెలియుచున్నది

శాహజీవలెనే శరభోజీకూడా విద్వాంసుల యెడ అమితమయిన గౌరవ, ఆదరాభిమానములను చూపెడివాడు. అతనిచే ప్రతిష్ఠింపబడిన గ్రంథాలయము, అతని పేరుమీదనే పిలువబడుతూ నరస్పతి దేవికి సర్వసకాలగా రూపుదిద్దుకొనినది. అదియే తంజావూరు శరభోజీ సరస్వతిమహల్ లైబ్రరీ తారత దేశములోగల అతిస్ఫూర్తివ మయిన వ్రాతప్రతులుగల గ్రంథాలయములలో విది యొకటి.

పిదపద్వరేణ్యుడు, పండితుడు, చార్మికుడు అయిన శరభోజీ కోరికపైనే, అంతవఱకూ రామాయణమునకు శివ కేళవ వరమయిన పవక్షిదేస్తూ, స్తుతిస్తూ ఆర్చెవ్వత, విశిష్టార్చెవ్వత పరముగా వ్యాఖ్యా

వింపబడుతూ వచ్చిన వ్యాఖ్యానముల ప్రకారముగాక ' కేవల అర్థవివరణ. తత్పర్యవివరణ గ్రంథములు గాకాకుండా, 'రామోవిగ్రహ వాన్ ధర్మః' 'యస్మిన్ వచనే ధర్మః యో ధర్మా వ్నాతి వర్తతే ' 6 "ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ", 10 'ధర్మాతానత్య సందర్శరామోదాశరధిర్యది' 11 "విద్ధిమాం ఋషిస్త్రియం. కేవలం ధర్మమాస్థితమ్" 12 అన్న ఋషివాక్యము ప్రకారము రామునిచే ధర్మము ఏ రీతిలో ఆచరింపబడిందో ఆప్రకారము ధర్మవివక్షమాత్రమే గల వ్యాఖ్యానముగా 73 ధర్మాకూతమును ఈ మంత్రమాణిక్యము రచించినాడు

"ధర్మం యశస్వ మాయుష్యం

రాజ్ఞాంచ విజయావహమ్,
ఆదికావ్యమిదంచార్షం పురా
వార్హికి శాకృతమ్.

అని ప్రసిద్ధిపొందిన రామాయణమునకు తగిన వ్యాఖ్య.

ఏకోజీవ్యపువిచే లాలింపబడి, శాహజీవ్యపువిచే సమ్మానింపబడి, శరతోజీవ్యపువిచే గౌరవవింపబడిన, కనిదురీణుడయిన ఈత్ర్యంబకమని వృద్ధాప్యమున తంజాపూరు సమీపమందలి కుంభకోణము వద్ద పవిత్ర కాశీ నదీతటమునందలి. 'స్వామికైలసును ఆనుకూల ప్రదేశమున వసించి శృతి, స్మృతిచోదితములయిన కర్మల నాచరించుచూ, ధర్మ విష్ణుడై ముముక్షుత్వమునకు తత్పరమైన

మందుగల, 'స్కందుని' శారాదీస్తూతన శేషజీవితమును గడిపెను. 12

పరమహాకృడయిన యితడు తరుణ వయస్సునుండే శృతిచోదితములయిన అగ్నిహోతాది యజ్ఞవిధులను నిర్వర్తించుచూ లౌకిక, వైదిక వ్యవహారముల యందు పరినిష్ఠితను సంపాదించెను. అటువంటి ధర్మచోదితుడు గనుకనే -

'వేదవేద్యేపరే పుంసి

జాతే దశరథాత్మజే;

వేదః ప్రాచేతసాదాసేత్

సాక్షాద్రామాయణాత్మకా॥

అనే పేరుగల రామాయణమునకు వేదవిహిత ఆరసమస్వయముచేయుచూ, ధర్మాధర్మ విశ్లేషణగావించుచూ, శృతి, స్మృతి, పురాణ, ఉపనిషత్, భగవద్గీత, ధర్మ, అర్థ, కామ, జ్యోతిష, అలంకార, గణ, అశ్వ, మొదలగు అన్ని శాస్త్రములనుండి ఉపోద్ఘాతములుగా ఉదాహరణ లిస్తూ కేవలధర్మ వివరణ గ్రంథముగా వ్యాఖ్యానించెను. 15

కొందరు-వేదముచే చెప్పబడిన ధర్మము రెండు విధములుగదా: ప్రవృత్తి లక్షణము, నివృత్తిలక్షణమని. 16 కాబట్టి రామాయణంలో ప్రవృత్తి లక్షణ ధర్మం ప్రతిపాదించబడింది. యోగవాసిష్టము నందు నివృత్తిలక్షణ ధర్మం ప్రతిపాదించబడింది. అని, కాని అలం

కారకులు చతుర్వగ్యపరిణములు అనగా ధర్మార్థకామమోక్షములు మహాకావ్య ప్రయోజనముగా నిర్వచించిరి. 17 ఇందు మోక్షమునివృత్తి లక్షణప్రయోజనమై నను దానిని కూడా కావ్య ప్రయోజనము లలో కలిపి చెప్పుటచే రామాయణము నందు రామాదులచే ప్రవృత్తి లక్షణ ధర్మమును, రావణాదులచే నివృత్తి లక్షణధర్మమును చెప్పబడి ఈగ్రంథమునకు పవిత్రతను చేకూర్చుచున్నది. కావ్యమును సమాశ్రయించి ధర్మము చెప్పబడినదిగాన, విషయము గహనమయ్యును, శక్తివంతముగా, మరిత సాధ్యముగా అందరికీ అందుబాటులో ముందు విధముగా ముందుటచే ఆదర పాత్రమయినది.

ధర్మాకూతమనగా ధర్మమే ప్రయోజనమగాగలది' అని గాని, ధర్మమును చెప్పుటయే అభిప్రాయముగా గలది' అని గాని అర్థము ఆకూత మనగా 18 ప్రయోజనము; అభిప్రాయము; రహస్యము అను అర్థములు చెప్పుకొనవచ్చును.

"కూ" (కర్త) అనుభావపు నుండి విష్పన్నమయినది ఆ కూత శబ్దము.

ధర్మాకూతమందు రామాయణములో ధర్మవిచారము చేయదగిన శ్లోకములను మాత్రమే తీసుకొని చర్చించెను యద్ధ కాండ 2 అకా గల ఆరుకాండలుమాత్రమే వ్యాఖ్యానించెను. 'మంగళా దీపి, మంగళమధ్యాని, మంగళాంతాని, కావ్యా-

ప్రథంతే అనునట్లు రావణవధ. సీతా ప్రియ. రాజ్యపాప్తి అను మూడు వ్రాయోజనములు చేకూర్చిన మంగళాంతముగా వ్యాఖ్యానమును ముగించెను.¹⁹

ఈ వ్యాఖ్యాన మందు - ధర్మమును గూర్చి అవగా ప్రతివ్యక్తి తన జీవితములో తప్పక సమాచరింపవలసినదానిని, వ్రత్యక్షముగా గాని, పరోక్షముగాగాని రామాయణములో ఉన్నవాటిని రచయిత నిర్దుష్టముగా చర్చించెను. ఈవిధముగా వ్యాఖ్యానము వ్రాయబడినట్టి వ్యాఖ్యకి దీని నామము అన్వర్తమయినది.²⁰

ధర్మము అను మాటకు పలువురు పరిరకముగా అర్థమును నిర్వచించిరి మూలరూపమున అర్థభేదమున్నను మూర్ఖుగా పరిగ్రహించినచో నిట్టి అర్థము కలుగజేయదు. ¹ "వోదనా లక్షణో అర్థో ధర్మః" ²¹ తస్య జ్ఞానమపేక్షః ²² అననీయం ధర్మః ²³ అననీయమని పేర్కొని యొక్క పూర్వరూపమాంసా సూత్రము.

అచరింపజేయు ప్రయోజనము కలిగినదే ధర్మమని దానియొక్క జ్ఞానమే ఉప

2 "యత్ప్రాయః క్రియమాణం ప్రళంభం ధర్మః" ²⁴ అనునది. అపస్తంబి అపస్తంబునియొక్క

(అర్కులు దేవతయితే అచరించుటకు స్తుతించిరో అదే ధర్మము అని)

3 'విహిత కర్మజన్యోధర్మః' అనునది అన్నట్లు ధర్మసంగ్రహము నందలి నిర్వచనము.

(విహిత మనగా - వేదవిహితకర్మజన్యమని అర్థము.)

4 "జగతః స్థితికారణం ప్రాణీనాం సాక్షాత్ అభ్యుదయ, నిత్యేయ హేతుః యోగధర్మః" ²⁵ అనునది 'శంకర భగవత్పాదులు' తమభగవద్గీత బాష్యము నందు ఉపోద్ఘాతమున ధర్మమును గూర్చి నిర్వచించిరి.

(జగత్తుయొక్కయునికికి కారణమయినది. జీవులకు సాక్షాత్తు ఇహలోకమునకు అటునే పరలోకమునకు. "మఖమునకు" హేతువయినది ధర్మము అని)

(అభ్యుదయమనగా ధర్మసంబంధి అర్థకామాదులు, స్వర్గము లోకికా లోకికము,

విశేషయనమనగా-పరలోకమందలి మతిము అలోకికము-కేవలమోక్షము.

అవగా వేదములలో రెండుభాగములు ప్రతిపాదించ బడినవి. ఒకటి కర్మ కాండ. రెండు జ్ఞానకాండ దీనినే శం

కర భగవత్పాదులు తమ గీతాబాష్యము నందు యావిదముగా వ్రవచించిరి. ద్వివి థోహి వేదోక్తోధర్మః. వ్రవృత్తిలక్షణః. వివృత్తిలక్షణశ్చ' ఇతి ²⁶ అందు పూర్వభాగము మానవుడు ఇహలోకమున సుఖమునందుటకై అచరింప వలసిన ధర్మములను వివరించునది, ఉత్తర భాగమున మానవుడు పొందవలసినవానిని పొందుటకు ఎట్లు వ్రవర్తించవలెనో వివరించునది, ఇది జ్ఞానరూపమయినది. ధర్మమును సమాచరింపవలెను. జ్ఞానమును సముపార్జించవలెను. రామాయణమునందు ఇదియే ప్రతిపాదించబడినది ²⁷ ఆ కారణముగా రచయితఅయిన తల్లింబిక మఖిన్ రచనాఖ్యానము నందు మూలభూతమయిన రామాయణమునందంతటను, ఎచటెచట ధార్మిక విషయములు ప్రతిపాదించబడినను లేక సూచించబడిననూ ఆయాస్థలములయందు శృతి స్మృతి. ఉపనిషత్కాది విషయములను ఉపోద్ఘాతముగా తీసుకొనుచూ ప్రతిపాదించెను. ధర్మము అను మాటను కేవలము సీతివరముగా వాడిననూ. దానిని ప్రతిచిన్న విషయమునందు సమర్పించుటకు శృతిస్మృతిచోదితమయిన మాటను గాని లేక శంకరాచార్యాది ప్రముఖ తత్వజ్ఞులచే పేర్కొనబడినది గాని తీసుకొని. లోకికమయినది గాని అలోకిక మయినవిగాని లోక్యతమయిన ఆనందమును చెప్పేదిగా దృఢముగా ప్రతిపాదించెను ²⁸ అట్లు గుటచే ఆ వ్యాఖ్యానము వివిధశాస్త్రములకు ఆలవాలమై, మన సంస్కృతిని

తెలియ జెప్పేదిగా మలచబడినది. పైన పేర్కొనిన దానినిబట్టి రచయితయొక్క నకలకాత్ర వైదుష్యము. ఆంధ్రములు ప్రతిపాదించబడుట వలన ఆ గ్రంథముయొక్క బొన్నత్యము తెలియచున్నది, వివిధ విషయములకు ఆలవాల మగుటచేతనే ఈ గ్రంథ ఖిన్నవ్యక్తులచే తమ అభిరుచికి అనుగుణముగా సమాదరింపబడుచున్నది. 20

ఈగ్రంథము తాలివాహన శకం 1841, వికారి సంవత్సరమున అశ్వయుజ మాసమందలి కుక్ల పాడ్యమి శనివారం, స్వాతి నక్షత్రమందు పరిసమాప్తమై చెందినది. ఇప్పటి గణనము ప్రకారము 718 అడ్డోబరు 3 వ తీదీ అగును. ఈవిషయము యుద్ధకాండ చివర, వ్యాఖ్యాత రచన ప్రత్య బహువిధే ఉపసంహారమునందు ప్రతిపాదించబడినది

తాలివాహనకే సహస్ర పరతః

షట్కీర్తి - మతే

చత్వారింశత ఉత్తరేవ శరదామ

ద్వేవికారాహ్వయే ।

మాపేప్యాశ్వయుజేన తావిమ,

తిదౌ స్వాకాస్థిరేవాపరే

ధర్మాకూత మిదం త్రియ బక

మనీసంపూర్ణ తాం సీతవాన్॥

ఇంతటి యుత్కృష్టమయిన ఈ అపూర్వ వ్యాఖ్యాగ్రంథము 'కి' కల్ ఎడిషన్ అప్ రామాయణ' అను శ్రీ G. H. థర్ అభ్యర్థములో జరిగిన

రామాయణ సహ యజ్ఞములో చోటు చేసుకోలేదనిన మిక్కిలి కోపనీయము. ఇది పందొమ్మిది వందల అరవై) సంవత్సరములో జరిగినది.

కాని దీనికన్నా మొదట శ్రీ M. Krish nama chariar చే వ్రాయబడిన (The History of classical Sanskrit Literature(పుస్తకము నందు ప్రథమముద్రణమున 1837 ను ప్రచురింపబడినది. 30 ఇదిగోరబ్ ఫూర్ ప్రెస్ వారిచే ప్రచురింపబడిన రామాయణమునందలి ఉపోద్ఘాతమునూ ప్రచురింపబడినది. 41 ఎక్తై క ప్రతిమాత్రమే కలిగిన ఈ ధర్మాకూతము, 'సరస్వతీమహల్' గ్రంథాలయములో మున్నది 32

ఈగ్రంథములోని మూడుకాండలు (బాల.ఆయోధ్యకాండలు అరణ్యకాండములో కొంతభాగము "శ్రీ T. K. బాలసుబ్రహ్మణ్యం' అభ్యర్థనలో. 'వాణి విలాస్ ప్రెస్-శ్రీరంగం'లో 1918 లో ముద్రితమయినది. మిగిలిన మూడుకాండలు. 'మద్రాసు గవర్నమెంట్ ఓరియంటల్ ప్రిస్' శ్రీ 'టి. చంద్రశేఖరన్ జనరల్ ఎడిటరుగా, తంజావూరు సరస్వతీ మహల్ ప్రిస్, నెం-29 తో శ్రీ ఎస్. గోపాలన్ అనరరీ పెట్రెటరీ ఫరది ఎ. ప్రింటర్స్ కమిటీగా 195 లోవాణివిలాస్ శ్రీరంగంలోనే ముద్రితమయినది. 33

ధర్మాకూతమనే శిక్షక క్రింద, "An EncycloPediaccommeantary on Srimad Ramayana" 34 అని కలదు. ఆనగా : జ్ఞాన సర్వస్వ మనంగిన వ్యాఖ్యానమని అర్థము ఇది దీని ఉత్కృష్టతను వెల్లవరించుచున్నది.

ఇతని మరియొక రచన 'శ్రీ ధర్మ పద్ధతి' దీనిని తన జనని కృష్ణాభిషేక కారికచే వ్రాసినట్లుగ్రంథకర్తచెప్పెను. 35

మతపరముగా వ్యాఖ్యానించు వ్యాఖ్యానముల కన్న ఈ ధర్మాకూతవ్యాఖ్యానము 'రామాదివత్ సర్వైకవ్యం(నరావతాదివత్, అను కావ్యప్రయోజనమును రామాయణమునందు సఫలముగా సమన్వయింపజేయుటలో మిక్కిలి సహకరిస్తూ సార్థకనామధేయమును కలిగియున్నది.

'విశ్వేశ్వరముకావ్యమ్' అనునట్లునమాజ శ్రీయస్సే కావ్యప్రయోజనముకదా

విలక్షణ లక్షితమయిన ఈ ధర్మాకూత వ్యాఖ్యానము విపులవాక్చిహ్నులు దుట వాంఛనీయము.

• • •

ఫుట్ నోట్సు

1. ధర్మాకూతం-యుద్ధకాండ- P 458
శ్లో. 7
2. తస్యైకోఽపి మహిమతేః సుచరితో
మంత్రీ దిగంత కృతః
శత్రవ్యేన బృహస్పతిః కుభమతిః
సర్వజ్ఞ మాదామణిః॥
భారద్వాజకులాద్భుత కిరణో
బాబాజి యజ్ఞాత్మకో
మంత్రీ నందిత ద్విష్టభూషణనో
గంగాధరాభ్యోధ్వరీ॥
3. The History of sanskrit classical Literatur
Y. Krishna machariar
P. 23
4. అయం వరసింహాయజ్ఞాచోలాది
వన్య ఏకోఽపి మహిమతేః పీఠిపాత్రం
తదమాత్య వదం న్యపిత్వ పూర్వాది
ప్లితం అలంకారేతి ధర్మాకూతం-
సుందరకాండ పీఠిక P 17
5. ఏకోఽపి భుజా గుణాంతరవిదా
దేవ్యావ దీపాంబయా
భాత్యయః పరిగృహ్యవత్సంతయా
సంవర్తితః సాదరమ్॥
బుద్ధిరప్య పదిశ్యవాహజి మహి
నేకుః న్యమానోఽస్తిరే
ప్ర్యోయ- మంత్రీవదే త్రియంబక
పరిస్థాతంత్ర్యమాసాదితః॥
ధర్మాకూతం-సుందరకాండపీఠికP18
6. శ్రీ కోశల్యోరేషు విరాజ మానే
తంజాపురే నాయకరాజవిః (1450
AD) సమువక్రామితే. మహారాష్ట్ర
రాజవిః (1676.1856) సంవర్తితే,
తత్కాలవ్యంతమేన శరభాజీ మహా
రాజీన సంప్రతిష్ఠాపితే. తత ఏవ
తన్నా మ్నైవప్రదితే రీ థాజీ మహా
రాజీయ సరస్వతీ మాలాదిధానేపుస్త
కాలయే ....
ధర్మాకూతం-సుందరకాండపీఠిక P21
7. రామస్యాన్య చరిత్రవర్ణన వరం
రామాయణాఖ్యం మహా
కావ్యం యత్రథమః కవిరవ్యరచయ
త్పుణ్యంపుమర్తవ్రదమ్॥
తస్యైతన్యచిరంతనాన్వపి మహా
వ్యాఖ్యాన్యసుద్భూతమ్
భావం కంచిదసూచయద్విమలధీః
శీత్ర్యంబకాభ్యోమరీ॥
i ధర్మాకూతం-యుద్ధకాండ p458.
శ్లో - 4
ii Taniore Descriptive
Catalogue P 6638
శ్లో-4
Vol (15)
మరియు ఈ వ్యాసప్రారంభశ్లోకము-
i libd P 459
ii Ibid
శ్లో - 7
8. 9, 10, 11, 12 రామాయణము
13. తదేవం తత్రభవాన్ భగవాన్
- మహామదిః వార్హిః అప్యసాదేయ
తయా జిహ్వాజితవ్యతయాచ ధర్మ
మధర్మంచ ప్రతిపిపాదయిషుః కావ్య
మార్గమాలంబ్యైవ తత్ప్రతిపాదనం
ఉక్తనయేన సమీచీనాం మన్యమావః
తత్కాలియన్యవాపురుష దౌరేయన్య
యత్సంబంధినామ్ వాచరితోవవర్ణ
నే న మదో ధర్మఃసరాచారక్షణః
తథాయద్విదిషాం చ రితోవ వర్త నే
వఅథర్మకృ తద్వివరీతః సమగ్రో
వర్ణితః స్యాదితిచింతయానః పుమ
పురుషన్య పుణ్యశ్లోకన్య సర్వ తస్మా
సుష్టాత్ రామ చంద్రాన్య....
ధర్మాకూతమ్-సుందరకాండపీఠిక
P 11 & 12
14. i ధర్మాకూతమ్ P 20 సుందర
కాండ పీఠిక
ii M. Krishnamachariar,
The History of classical
Sanskrit Literature P.24
15. i bid P. 14
- 17 ధర్మార్థకావ మోక్షేషు వైచక్షణ్యం
కలాసుచ ॥
కరోతి కీర్తిం పీఠించ సాధుకావ్య
విషేష మ్ ॥
భామహుడు - కావ్యలంకార
సంగ్రహము .

“శనగనవారి భువన విజయంలో ఒకనాడు”

— డాక్టర్ గుమ్మా సాంబశివరావు ఎం. ఏ., పి.హెచ్.డి.

సాహితీ సమరాంగణ సార్వభౌమ ధైవ శ్రీకృష్ణదేవరాయల వారు కొండ పల్లి విజయించినప్పుడో, కొండపీటి విజయపరచుకొన్నప్పుడో విజయానికి స్మారక చిహ్నంగా విద్యావగంంలో “భువన విజయం” అనే భవనాన్ని నిర్మింపజేపిపట్టు జనశ్రుతి, శ్రీ రాయలవారు భువనవిజయ సభాభవనంలో కొలువై కవితాగోష్ఠితోరచూ సత్కారక్షేపంచేసేవారు మొదట్లో వనానదనానికి పేరైన భువన విజయం క్రమంగా అందులో జరిగే కవిగోష్ఠికి రూఢమై పోయింది.

తెలుగునాట అష్టావధానాలు, శతావధానాలు ‘భువన విజయం’ ఇంద్రసభ మొదలైన సాహితీరూపకాలు సాహితీ ప్రేయులకు ఆనందాన్ని కూర్చుతాయనడంలో అత్యయోక్తిలేదు. ఇటీవలకొందరు ప్రాచీన కావ్యాలలోని పద్యాలను, ప్రాచీన కావ్య సమస్తాన్ని పల్లెవేస్తూ రసహృదయులకు పండుచేస్తున్నారు.

సాధారణంగా భువనవిజయ సాహితీ రూపకం రాయలవాడివి అభివృద్ధిచేపద్యాలతోను, సమస్యాలూరాలు, దర్తపదులు, కావ్యగానం మొదలైన అంశాలతో సాగిపోతుంది. అయితే దీనికంటే

నిరంతరంగా, విస్తృతంగా, విశిష్టంగా “భువనవిజయాన్ని” రచించారనే తలంపు సుప్రసిద్ధికవులు, వాల్మీకి, చైత్రనంది వంటి రసజ్ఞమనోజ్ఞమైన కావ్యాలను తెలుగు పాఠకులకు అందించిన శ్రీ శనగన నరసింహ స్వామిగారికి కలిగింది. ఆ ఆలోచనకు తూపంగా ‘భువన విజయంలో ఒకనాడు’ అనే సాహితీరూపకాన్ని సృష్టించారు.

కళింగ రాజ్య దండయాత్ర గావించిన తిరుమల దేవిని చేపట్టిన రాయలవారు భువన విజయ గోష్ఠి నెరవేర్చుతూ రనే విషయాన్ని నాందీ పద్యంలో ఇలా సూచించారు.

కటకమును గెల్వరాయలు కదలిపోవ
మూడు నెలలయగి ఊరక మూతవద్ద
భువన విజయార్థ్య సదనమ్ము
బోరు తలుపు
తెరవబడెనేడు పురికించే దిక్కురెల్ల

ఈ పద్యం తరువాత మహామంత్రి తిమ్మరుసు ప్రవేశించి భువనవిజయ గోష్ఠిని గూర్చి వివరిస్తాడు. తర్వాత అష్టదిగ్గజ కవులొకరు వచ్చి తమ తమ పీఠాలను అధిష్టస్తారు.

వండికూగడల స్తోత్ర పాఠంతో రాయలవారు తమ అల్లుడైన ఆళియ రామరాయలతో వధలోనికి ప్రవేశించి ముందుగా అప్పాటికి తర్వాత కవీంద్రులకు నమస్కరిస్తారు కవీంద్రులవల్లనే తమకు కీర్తిదక్కిందని

‘భువన భవనమ్ము దిగ్గజార్
మోయు నట్లు
భువన విజయమ్ము మోపెడి
పూజ్యలార !
మీకతమ్మున నత్మీర్తి మాకుదక్కె
కలదె మాకంటె ధన్యుడీకారమందు’

అని పలుకుతారు తర్వాత ఆంధ్రవిష్ణువు కలలో కన్పించి అముక్తమాల్యదకావ్యాన్ని రచించుమని ఆజ్ఞాపించినట్లు వివరిస్తారు.

సాధారణంగా ప్రధర్శించబడే భువన విజయ సాహితీ రూపకాల్లో ఆళియ రామరాయల పాత్ర కనిపించదు. కానీ భట్టు మూర్తి వంటి కవీంద్రుని భువనవిజయానికి వరచియం చేసిన రామరాయలను భువన విజయంలో ప్రవేశ పెట్టడం ఉచితంగా ఉంటుందని శనగన వారుకావించి ఆ పాత్రను నిర్మించారు.

ఈరూపకంలో మొదటగా అస్తావకవి కవితాగానం, దానిమీది చర్చ ఆ తర్వాత అభ్యాగత కవుల కవితాపఠనం, వారికి రాయల వారి నన్నానం ఇత్యాదిగా ఉండి రమణీయంగా రచన సాగింది. అష్టదిగ్గజ కవులు సనపత్తరంగా చర్చించు

కొంటున్న సమయంలో ప్రేక్షకుల్లో ఉన్న ఒక సామాన్యునికి కవితావేళం పొంగి అలనాడు భోజరాజ ముఖం చూస్తే కవిత్వం పుట్టేదని, ఓనాడు రాయలవారి ముఖం చూస్తుంటే తనకు కవిత్వం పుట్టుకొస్తున్నదని వలకుతాడు. గోయిందు అనే ఆ సామాన్య సాధుడు ప్రజలలో నుంచి లేచి నవాబవనంలో ప్రవేశించి కవితచెప్పి నన్యానం పొందడం ఎంతో సహజంగా ఉన్నది.

ఎన్నో భుజనవిజయ రూపకాల్లో తెనాలి రామకృష్ణకవిని కేవల విమాషకునిగా చేస్తూ ప్రదర్శనలిస్తూ ఉన్నారు. కానీ ఈ రూపకంలో తెనాలి రామకృష్ణుడు ఆయాకవుల పాండిత్యాన్ని ప్రతిభను ప్రదర్శించే ఒక విజ్ఞుడుగా, దర్శన మిస్తాడు. బట్టమూర్తి చదివిన "తమ్ముల బంపుదుర్" అనే పద్యాన్ని కేవల పుష్ప గింతల పద్యమని, అయ్యలరాజు రామ భద్రుడు దశరథుని శోకాన్ని వర్ణించిన పద్యంలో దశరథుడు స్లేషణో ఏదా దేమిటని ప్రశ్నించి హాస్యాన్ని కురిపించాడు రామకృష్ణనిపాత్ర ఈ రూపకం లో ఒక ప్రత్యేక వద్దతిగో దర్శన మిస్తుంది.

అలాగృతి కవులుగా శృంగారకవి సువర్ణకవి, (కిందుహరు రుద్రకవి) గోల్కొండ కవి త్రల్లి రసవంతం గా తీర్చిదిద్దారు, గోల్కొండకవి ప్రవే, కించినప్పుడు అక్క హేళన చేస్తూ మాటలాడిన రామకృష్ణుడు అతని కవితా మాధుర్యాన్ని మెచ్చుకొంటూ

'కులమని కుతమని ఎప్పుడు

కలహించెడినాకు బుద్ధిగంపితివయ్యా

తెలివియొకరి సొమ్ము; నీ

చెలమివి కాంక్షింతు అక్కుజేర్చుము

నన్నున్' అని వలకుతాడు.

హిందూ ముస్లిం సామరస్యాన్ని కాంక్షిస్తూ ఇలాంటి చక్కటి సన్నివేశాన్ని సృష్టించిన శనగనవారిని మెచ్చుకోకుండా ఉండలేము.

రూపకం కేవలం రచనవల్ల అంతగా ప్రసిద్ధిపొందలేదు. దానికి ప్రదర్శన మున్నప్పుడే అది సార్థకమౌతుంది. అందుకే శనగనవారు సృష్టించిన ఈ రూపకాన్ని అంధాలయోలా కళాశాల (విజయవాడ) అవ్వవకులు, స్పెషల్ తెలుగు విద్యార్థులు ఆత్యంత వైభవంగా ఏద్రవరి 23 వ తేదీన దేవయ్య ఆడోరియంలో (విజయవాడ) ప్రదర్శించారు.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలుగా అంధాల, యోలా కళాశాల ఇంటర్మీడియట్ వైస్ చీఫ్ పిల్లిపర్ పాదర్ జయదాస్, పెద్ద వగా శ్రీశనవగన నుండి హాస్యమి తిమ్మనగా డాక్టర్ జి. సాంబశివరావు, చూడటిగా శ్రీ మెట్టా వెంకటేశ్వరరావు, తెనాలిరామకృష్ణునిగా డాక్టర్ సిహెచ్. శ్రీరామచంద్రమూర్తి, మల్లిన కవీంద్రునిగా డాక్టర్ వి. వల్లభిరావు బట్ట మూర్తిగా శ్రీ ఎస్. పి. రామరాజు సూరిగా శ్రీపి. నుబ్బరామయ్య, రామ భద్రునిగా డాక్టర్. వి. గోపాలరెడ్డి, ప్రజాకవిగా పాదర్ కిషోర్. శృంగార కవిగా శ్రీ జ్ఞానప్రకాశం, సువర్ణకవిగా

డాక్టర్ ఎన్. అప్పన్న గోల్కొండకవిగా శ్రీ పి. వీర బ్రహ్మం, దొవారికులుగా చింతీవి కోటేశ్వరరావు; బాలయ్య చామరగ్రాహులుగా సురేష్, గోపివ్యవ హరించారు. శ్రీ కె. వి: విజయబాబు దర్శకత్వంలో పాదర్ కిషోర్ సమర్పణలో నిర్వహించబడిన ఈ సాహితీ రూపకం విజయవాడలోని వలపురు సాహిత్యాభిమానుల మన్ననల్ని పొందింది.

నవాబ్-రాయల్ కళాశాల పిల్లిపర్ పాదర్ పి.జె. జాన్ గారు మన సంస్కృతిని మనమే పరిరక్షింతు కోవాలి. గతవైభవాన్ని ఈనాటి వారికి తెలియ జేయడానికి ఇలాంటి ప్రదర్శనలు తప్పవినరీ అన్న మాటలు ముత్యాల మాటలు. నవ ఆస్థాన యని శ్రీమతి సుందర్ల సురేష్ గారిగానంతో పాటుంబి మైండ్ విసోర్, ప్రవీణలు "కళాదర్శిని" వాద్యసహకారం ఎన్. అప్పన్న శ్రీ జ్ఞానప్రకాశం గారి సహకారాన్ని అందించారు. ప్రముఖ మిమిక్రీ కళాకారుడు శ్రీ సర్వేష్వర్ ధ్వని సహకారాన్ని అందించారు. డాక్టర్ జి. సాంబశివరావు వందన నమర్పణతో నవ ముగిసింది

....—....

• • •

డా॥ గుమ్మాసాంబశివరావు

ఎం. పి. పి హెచ్ డి.

తెలుగు లెక్చరర్

అంధ్రాయోలా కాలేజి

విజయవాడ-8

పాండూరంగ విభుని పదగుంఢనం

— శివరెంక వ్రాసినది

అంద్రసాహిత్యచరిత్రలో ప్రబంధయుగం స్వర్ణయుగం. సాహితీ సమరాంగణ సారవృక్షముడైన శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు కవిగా, కవిసోపకుడుగా అజరామరీర్థి న్నారించు కొన్నాడు. అష్టదిగ్గజాలతో అలరారిన ఆయన అస్థానం దీనిని విజయంగా ప్రసాదించి కెక్కింది. అయితే ఈ విషయమిది మంచి కవులెవరనే విషయంలో ఇంకా తర్జన భర్జనలు ఒరుగుతున్నాయి. ముఖ్యంగా తెనాలి రామకృష్ణుడు రాయల కొలువులో ఉన్నాడో లేదో ఇదమితంగా చెప్పలేం. అయితే రామలింగదూ, రామకృష్ణుడూ ఒక్కడే నని కందుకూరి, వేటూరి, మానవల్లి, గురజాడ శ్రీరామమూర్తి ప్రభృతులంతా అంగీకరించారు. శైవసంప్రదాయాన్ని అనుసరించినప్పటి రామలింగదే తరవాత శైష్టవమతానుయాయగా మారి రామకృష్ణుడైనాడని విమర్శకులు కీర్తుచేస్తారు. అలాగే ఈతడి గృహసంఘం మొదట ఈశ్వరప్రేమకావ్యం కందుకూరి వారూ, గర్లపాటి ఆనందమూర్తి వారూ పేర్కొన్నారు. అయితే రామకృష్ణుడు తాను 'తెనాలి గృహ విరేఖ' నని చెప్పుకున్నాడు.

ఈతడు కాత్యాయన సూత్రాన్ని అనుసరించే కుక్కుయజుర్వేదాన్ని బ్రాహ్మణుడు. కొండిన్యసగోత్రుడు. వృథమకాని వియోగి. తండ్రి రామయనండితుడు. తల్లిరత్నమ్మ. అన్నయ్య శ్రీగిరి అనే ఇద్దరు ఈతడి సోదరులు. శైవమతానుయాయగా ఉన్నప్పుడు రామకృష్ణుడు పాలగుమ్మి ఏరేశ్వరుని శిష్యుడు. తరవాత శైష్టవమతానుయాయించి చిక్కరు భట్టాచార్యులవారి శిష్యుడైనాడు. ఈతడు క్రీ. శ. 1485-176 మధ్యకాలంలో ఉన్నట్లు విమర్శకులు అభిప్రాయపడుతున్నారు.

రామకృష్ణుడు 'కుమారభారతి' దివ్యదాంకితుడు. సమగ్ర సహజసాహిత్యమాధరీ నయతాత్ముడు. అలఘువచో విలాసుడు కవిజన సహకారాపకీ వసంతోత్పలసూక్తివిధి. సంస్కృతాంధకవిత్వచతురమతి శైవశైష్ట్య పురాణాపకీ నానార్త చనా వట్టిపైక రమ్యమతి మధుడు. శివభూమిపాలకాస్థాన తమలాకర్యోదయ కరుణ నాథుడు. అందరి గురు విదుడు అఖిల కావ్యస్ఫురణా కుండలి కుండలుడు సరసార్థ బోధకుడు.

హేలానరిష్కారుడు. వరనకవి. శుభిశేషాలన్నీ కావ్యావతారికల్లో ఆయన తనను గురించి చెప్పుకొన్నాడు.

ఈతని రచించిన అద్భుతారాధ, చరిత్రం, పాండూరంగ మాహాత్యం ఇతర కావల మాహాత్యం లభ్యమవుతున్నాయి. అయితే ఆయన హరి లీలావిలాసం, కందర్పకేతు విలాసం అనే మరొక రుగ్గింథాలు కూడా రచించినట్లు పెదపాటి జగ్గకవి ప్రబంధ రత్నాకరాన్ని బట్టి తెలుస్తున్నది.

ఆంధ్రకావ్య ప్రక్రియలలో మహాత్యం ఒకటి. ఇది పురాణాల్లో సారలొ విభక్తివరమైన ఇతివృత్తాలను అవారం చేసుకొని స్వతంత్రంగా రూపు దిద్దుకుంది. గ్రంథనామాన్నిబట్టి ఈ ప్రక్రియను గుర్తించగలగేటట్లు చేసినవాడు శ్రీరాధ మహావి. దీనికి భక్త్యవేళమే మూలం. తాను పాపాత్ములకు కూడా ముక్తి ఉంది అనే విశ్వాసాన్ని ప్రేరేపించడమే దీని ప్రధాన లక్ష్యం.

రామకృష్ణుడు రచించిన అద్భుతారాధ చరిత్ర భగవద్విస్తు మాహాత్యం ఇది మూలాధ్యాసాంగగ్రంథం. పాండురికి సోమన దివ్యపురాణంలోని ఒక గాథ దీనికి మూలం. శివాంశచే పుట్టిన ఉద్భుతుడు, ముంజా పోజాడనే రాజుకు గురువై ఆతడిని ఉద్ధరించడం ఇందులోని ప్రధాన విషయం. కొండపీఠ మర్గాధ్యక్షుడైన నాదిండ్ల గోపమంత్రికి రాజవిర్యావాటడైన ఊరదేవ మంత్రికి గ్రంథం అంకిత మొనర్చబడింది.

పటికాదలె మాహాత్యం నర మాహా
త్యం సంబంధితం. వైష్ణవి తక్తి ప్రతి
సాదితమైన మూఱాగ్వాసాల గ్రంథం ఇది.
వేంకటగిరిందురు దీనికి అవతారిక
వ్రాశాడు. రామకృష్ణుని పాత్రుడొకడు
అందోజీకృతి అంకితం ఇచ్చాడు.
నూట ఎనిమిది దివ్యతిరువతులలో ఘటి
కావలం ఒకటి. ఇది అశ్వారుల మం
గళా శాసనాలకు పాత్రమయిన దివ్య
క్షేత్రం. ఘటికలార మాత్రజపానికి
దేవుడు వంశ్యక్షమవడం వల్ల అక్షేత్ర
నామం సార్థకం. ఈ గ్రంథంలో అవవ
నరమైన వర్ణనలు, ఒక తీరుతెన్నులు
లేవి కథ కానవస్తుంది

ఇక నర దైవతీర్థ మాహాత్యలు
మూడూ ఉన్న గ్రంథం పాండురంగ
మాహాత్యం. ఇది స్కందపురాణ సీర
విధి కొస్తుత మని కవి చెప్పినా ఆ మహా
పురాణ సంహితలో అది తీసబడదు
విచారి వేదానికి అంకిత మీయబడ్డ ఈ
అయదు అశ్వాసాల గ్రంథకు రామకృ
ష్ణుడివి మహాకవుల వరసన కూర్చుండ
బెట్టింది. విగమశర్మ కథ, సుకీలచరిత్ర.
అయ్యకుని వృత్తాంతం మొదలైన ఇం
దులోని చిన్న పదాలను తీర్చిదిద్దడంలో
రామకృష్ణుడు తిక్కనను తలపెట్టాడు
అందుకే.

రంగుగ బాడు రంగవి తెలుంగల
రంగ చించి పేడ్య మీ
లంగ చొత్తులన్ వృపురంగ
నొవర్చు చొరంగు వింగి ము

ట్టంగ మెలంగు నేర్చుపు గడంగి
చెలంగు వభంగ వద్యకో
లింగుని రామలింగ శశలింగ
కళావిచినిన్ గణించెదన్

అవి నాగ్నణి తీపరిణయకర్త వల్లారి
నరసింహకవి కొనియాడాడు.

అంతేకాదు సాహిత్యలోకాన 'పాం
డురంగ సుకవి పద్యంబు హరువును
అన్న నామి వ్రసిడికి వచ్చింది ఈ
అటవెంది పద్యపాదం కాకుమానిమూర్తి
కవి పాంచరీ పరిషయంలో కనబడుతు
న్నది. అయితే దీనికి పాండురంగవిభుని
పదగుంపనంబును అనే పాఠాంతరం
కూడా కనబడుతున్నది. పదగుంపనం
అంటే పదాలకూర్పు. విజానికిది పద్య
హరువులోనే అంతర్భూతంగా ఉం
టుంది. ఇదిపసిగట్టడం అంటే ఆ కవిత్వ
తత్వాన్ని గ్రహించడమే.

'సంస్కృతమునను తెలుగునను
నూతనపదములను గ్రహించి కూర్చు
చేయుటయే పాండురంగ విభుని పద
గుంపనము అని విమర్శకులు అది
ప్రాయపడినారు.

రామకృష్ణ కవిత్వ తత్వాన్ని పరిశీ
లిస్తే దానికి మూలదాతువు సంపించిన
కవులు ముఖ్యంగా శ్రీనాథుడు. పెద్దన
రాయలు. ఓరి మగ్గురి పద్యరచనాశైలి
విన్యాసాన్ని హృదయగత మొనర్చుకొని
రామకృష్ణుడు తనదైన ఒక స్వతంత్ర

రచనా వైశిష్ట్యాన్ని ప్రకటించుకొన్నా
డు. ఈయన ప్రౌఢశైలి విన్యాసలక్ష
ణం శబ్దగతంగా, సమాసగతంగా, తది
తర విషయగతంగా కలిసి ఏర్పడ్డ ఒక
సమాహార స్వరూపంగా కానవస్తుంది
ఇది ముఖ్యంగా అర్థంలోకాక శబ్దంలో
ప్రముఖంగా విస్తరించింది.

ఒక విశిష్టరాష్ట్రం చెప్పడానికి క్రొత్త
పదాలనూ, కొంగొత్త సమాసాలనూ
కల్పించి చెప్పడం రామకృష్ణుని పద
గుంపనంలో ఒక ముఖ్యలక్షణం. దీనికి
పేదముల్ వోపినగాచె. నేలలో వెడలని
తమ్ము గుట్టలు. ఒగనీలిపిసాశిజంత,
తాగోణపు జుంగు. గువ్వ తుక మక
పరికచాటు. మీనుమీనమువంటిపి ఉదా
హరించవచ్చు.

అంతేకాదు. తెలుగు మారుమూల
పదాలను సంస్కృత సమాసాలనడుమ
చొప్పించి విచ్చిత్తిని కలిగించడం ఈ
కవికి ఒకనరదా? ఉదాహరణకు 'కుడు క
కూటి ప్రాయమువాడు బుడబుడితాచ్చు
డు. ప్రాసగునిత్తు గొబ్బింద్లచేనము.
దుర్బరుటలు. విరుక్షము లాడిగావింతు
వంటిపి పేర్కొనవచ్చు.

'తగ సంస్కృతముదెనుంగుగజేయ
దెనుగు సంస్కృతము జేయంగజతుర
మతివి' అని కృతితర్తచే మెన్సుపొందిన
వాడు రామకృష్ణుడు అందుకే చంద్రాజీవ
యుగంబు అత్తితర్త ఉద్గమనీయంబు
వతయాకువగు బొంది. విర్హం క్రియా

సాధుత్వము, తార్తీయ పురుషార్థము ఉత్కృతమందు వాచారతన్ పంటి సంస్కృత పద ప్రయోగాలూ. తంత్రాదు సీద్రంపు పొరలంటి చిలువాయనపు వేల్పుకొంము కందు లేదను వాదముల కోర్చి వంటి అచ్చ తెలుగు పూర్వలూ. ద్వారవలు గలంతి, వె-బరపుట్టువు. నల్లబెట్టుట, బత్తళిక. తానటము కూకులు వత్తులు. బుజులు వైచుట వంటి తెలుగు మాటలూ. తురికీ, జవణి, పాదబ, టోపు శము, మొదలియారి వంటి స్వతంత్ర పదప్రయోగాలూ. ద్యావాపృథ్వీ మధ్యే తీర్థ, చక్షరమ్య చత్రితశేష, ఉదవాస. వ్రథమోదబిందు, అయాస్యత్, అన్యం కృతవంటి ప్రౌఢశబ్ద విన్యాసాలూ రామకృష్ణుని కవితలో కోకొల్లలు.

అంతేకాదు కొన్ని సమాసాలలో పొడిచి సమకూర్చడం ఆయనలక్షణం. దీనికి కార్మకర వాళ్ళెచ్చరులు. ఉద్యన్న తరప్రమాణముల దంతుల మీటుచు. పురిగొమ్మణి, ధరాభోటున న్వరథము సుతుడు, సభిష్టనక మ్మగ వంటివి పేర్కొనవచ్చు.

సంస్కృత పదాలతో క్రొత్తఅర్థాన్ని కల్పించడం రామకృష్ణుని పదగుంపనం లో మరో ముఖ్యలక్షణం. వేదనిర్వాసుడు, బ్రహ్మ నియనాయుడు, శివుడు. బ్రహ్మగర్భుడు-కుమారిస్వామి వరుణ దంతావళ-కప్ప వార్మణి - కౌస్తుభము మీనవామము - సముద్రం గోస్తవము హారము గోధుక్కుతిసతి-గొల్లధి చం

దగ్గో-వెన్నెల తోయద వాహన రత్న వేది-ఇంద్రపీఠమశి, అర్జున రదదూషణము-కృష్ణుడు సీహారమయూజిన్ముఖి. చంద్రముఖి మేవక మేషునంపడువ మేయశిరోజ-నల్లకురులు కంది. మొదలైనవి దీనికి ఉదాహరణలు.

అలాగే లోకోక్తులను ప్రయోగించి ఆ సూక్తివైచిత్ర్యతో పద్యానికొకవిచ్చి తి విశేషాన్ని చేకూరుస్తాడు ఈకవి.

ఈ సందర్భంలో శరణేనతి కోదోషో మరణేనతికిం భయమ్, జీవాతురాణాం నరుచిర్నచకాలః, వంటి సంస్కృత లోకోక్తులూ, పూవులు ముడిచినయంగ శృనెక్కలై మోసె, కర్ణునందలనె భాగత స-హిత విచ్చవాడువ, మడుగునగము మైలంగమువంటి తెలుగు సామెతలూ కొంగు బంగారిము, అడుగులకు మడుగు లొడ్డు, తేనెవూసినకత్తి, తలలోపల నాటక, గొంతె-కోరికవంటి జాతీయాలు ఉదాహరించవచ్చు

ఆదేవిధంగా ఇంచుక్కుచేర్చి వాడు పులు చేయడానికి మస్తరించు, పటా పంచు వంటి ఈకవి ప్రయోగాలను పేర్కొనవచ్చు. అంతేకాదు, కొన్నిగడుసు పలుకుబళ్ళచేత తన పద్యాని కొక వింత సౌరుగు కల్పిస్తాడు రామకృష్ణుడు. 'తెర లకి క్రిష్ణుణింప వడుగెంబనెవిల్చు. ఇక్కడ ఆడుగింబ అవి అర్థం. అను యాయివృథుకహస్తాంతర పృథుకశబ్దం అను యాయి శబ్దంతరవాత ప్రయోగిం

డడం విశేషం. మన్యనంతానము మను మలమొక్క సమూహమని అర్థం.

రామకృష్ణుడు సీసపద్య రచనలో శ్రీనాధుడి శైలిని రాయలవారి ప్రౌఢ త్యాన్ని కలిపి మరోక్రొత్తదోరణిని ఉచి చూపించాడు; దాంతో శయ్యలో ప్రాంత సౌకుమార్యాల చోటచేసుకున్నాయి. ఇవి శబ్దగతంగా, భావగతంగా రెండురకాలు. ఉదాహరింతు -

'ఆచరి సుతాభర్త కల్పించి మణికావి మృగములు తేజువారి మేయవచట
(ఉద్బలాధ్య చరిత్ర)
ఆరామ నామ జనామోదమేదర హృదయారవిందురై పొదలవారి....
(సుటికాచరి మాహాత్మ్యం)
"ఉహ్లానహోమాగ్ని నూదనొల్లగుగావి పరహజ్జిరారుడె వెచ్చనూర్చు
(పాండురంగ మాహాత్మ్యము)
'ఉత్తారపశుగ్గురురారవ్వంతావి లావాంత ఘ్నాంబు వయ్యేమేను
(..)

తెలుగుసంస్కృతం కలిపి ఒక విచ్చి త్తి విశేషం కల్పించడానికి బహుసంకు మదనంకపాటించుచున్న రాగోచ్చ జంగునేలజీతి' ఇందులో మొదటిపాదం సంస్కృతం. రెండోది తెలుగు

అలాగే రామకృష్ణుడు తన ఉక్తివైచిత్ర్యంతో పద్యంలో పదగుంపనాన్ని కల్పిస్తాడు. 'జీరైకకృత్తివేష్టిత కాత్తకదికా వార పేటిక లొక్కవటవుపూన ...'

అంతేకాదు అయన పదగుంఫసానికే
మమకాది శబ్దాలంతర వివియోగం ఒక
ముఖ్యలక్షణం,

'సంపాతరంగ రింబణ, యంత్రం
పాత్యమానజలంబరేణ
సంపాతవీతలానిల, సంపద వాద
లింబె, బరమైవోత్తంకున్'
"పొంగుబు క్రిస్తే ధీకుడు. భంగము
లేనట్టి కీర్తిబడపిన సమద్య
త్తుంగ యశస్సంగాయిని, గంగా
యిని బెండ్లియాడె గరుడానికియై

అలాగే ఉపమా ఉత్పేజె లంకారా
లను స్వతంత్రంగా ప్రియోగించి పద
గుంఫనం కలిగిస్తాడు ఈకవి

'నిందు జాబ్బి తల్లియై నిగ్గుదేరు
మోముమాత్రముగానరా మోహనాంగి
యొకతె నిజవీతరీదఁ
జెన్నొందె కురులు
తప్పిగ్రహితి పదివి
భృంగమృతనగ'

నిగిరి సుఖమ్ము యానిన పిల్లలెలు
గుం పడువున నారదుని జడలన్న
యెంటాడు

'ప్రొంట్లంబిన వేదపాతమునకున్
బ్రహ్మహమౌనంచునో
యేరాతమ్ముది నన్న జాడలనుదే
చేన్నాళ్ళనో యంది ప
రాజీయగంబు వాచె నను
గనోకున్కి పుటాయన్

నీరాకర్ మది గోధు జండు
పొదుపున్ నీరాకరంబున్ బలెన్

అనడంలో సంభాషణాచతుర్యాన్ని-

'నననీ గొద్రాబిడ్డిన్, గగనకుసుమ
మిన్ గల్గిని, రాయమాటల్
విననీ. ముక్తుండు వెండిన్ విపులఁ
బొడమనీ, వింటివా, పాండురంగా
పని బొనిం పున్యజన్యవ్యవహృతి
గనదే ంక. దుష్టుకిశంకల్
వనరాశిం బొచ్చునేర్చె నడిబిడియడ
గున్ వారిజభూతసూరి

అనడంలో ద్వన్యనుకరణచేత, కాకు
వుంచేత మనోహరమైన విన్యాసాన్ని.

'చేరిచి' సేమమే, పిత కుశేయ
లోచన గోచరాత్మక, నీ
వాకి నీకు నన్న వివి వారిహానమ
బిల్కునమ్మహో
దరు-- డమేయచద్రినముదాయవి
దానమవీచ వచ్చుటన్
సారనగర్ప యంకఁ గొనసాగుఁజ
మీగుశంతులు మారెనన్

అనడంలో ప్రశ్నోత్తరాలు కూర్చడాన్ని
'వినితా - చూచితేమూల్యవంతము
బ్రోతావంతము ....

ఇత్యాదిగా నంబోన 'వర్మ,
అరంబించడాన్ని రామకృష్ణుడు చవిచూ
పించాడు.

అంతేకాదు నవనసోమనలాగా కావా
లని దుష్కర ప్రాసలను ఎన్నుకుం
కుంటాడు ఈకవి.

"స్వప్రణావిల సౌరభ, మామ్రూణిం
వగ మదాకు
లాభేదరతిన్ ..' ఇత్యాదిగా

అంతేకాదు. అమ్మజమ్మ, బచ్చింట,
ప్రామునులు పెంచైట, మూన్నెలవులు
పంటి వ్యాకరణ ప్రయోగాలూ వ్రాయర
ప్రవృత్తి ఇమిగురువులు, ప్రతివారలు
పంటి మిశ్రసమాసాలూ, నుయదాటే
వానికి అమ్మాయి కిన్నోటు పాటింతు
రెద్దలు పంటి పేతేష పదప్రయోగాలూ
రాషకృష్ణుని చనల్లో కానవస్తాయి.

అలాగే ప్రాసంలో ఋప్రాస రణ
ప్రాస వాచడం పుష్కలమైతే నన్న
యామల పడకొచ్చిపై యతిహార్చగా
ఎనిమిదిపై కూర్చవం. మూడుగ్రాథా
లలో మూడురకాలైన దలదకాలను
రచించడం వంటి విలక్షణత పేర్కొన
వచ్చు.

ఆంధ్రలోకంలో అయన వికటకింగా
ప్రసిద్ధుడు. అంతే అదే వికటత్వాన్ని
శబ్దారాం పరికల్పనలో చిత్రవిచిత్రంగా
విలక్షణంగా ప్రకరించినకారద పీఠావం
ము మహిన్ మహాంధ్రవికా విద్యాబల
ప్రొధిసి తెదు రేరీ అవి పేదాచితో అవి
పించుకొన్నాడు.

అందుకే 'అంధరాషా సారస్వతము
నందరి ప్రబంధములలో పాండురంగ
మాహాత్మ్యమువిధాద్య పౌరకైరీవిర్యా
జనైపుణ్యమచేత కైలాస తిరము
వంటిది. భాషలో తరువాతి కవులంద
రకు పొంది సంపాదన కిదవి రచన
యొరవడి అని కొవియాదిన విశ్వనాథ
వారి వాక్కులు అక్షరాలా నిజం.

.....

* * *

(ఆకాశవాణి-విశాఖపట్టణం వారి
సౌజన్యంతో)

డా॥ శివలెంక ప్రకాశరావు
తెలుగు లెక్చరర్
2-8-14 గంటలవారివీధి
కాకినాడ 83101

=====

చుదాదారులకు మనవి :

చందాకాలం పూర్తి కాగానే
తమంత తాముగా చందా
పంపించి సహజించండి.
తమ పూర్తి ఎడ్రసు
పిన్ కోడ్ తోసహా
స్పష్టంగా తెలియ
చేయండి.

=====

వచన కవిత్వంలో ప్రతీకలు

— శ్రీ గౌరీ శ్రీనివాసరావు

అల్ల సాహిత్య ప్రభావంతో తెలుగు
కవిత్వంలో అనేక మార్పులు సంభవించాయి.
వీటిలో సామాన్యమైన గుర్తించి
అలోచించే కవుల సంఖ్య పెరిగింది.
ప్రాకృత్య ప్రభావం అనేక సూత్రాల పద్ధతులు
తెలుగులో ప్రవేశించాయి వాటిలో ఒకటి
ప్రతీకలు. ప్రాకృత్యదేశంలో పుట్టిన
ప్రతీకవాదాలు నేటి కవిత్వానికి మూలమౌ.
వాటి ప్రాథమిక తత్వాలు అర్థం కాకుండా కవిత్వం చదివితే
అర్థమైనట్లు అనిపించినా అనందం లభించదు.

ఇలియట్ ప్రభావం చాలా మంది తెలుగు
కవులపై కనిపిస్తుంది అలా ఇలియట్ ప్రభావంతో కొత్తమార్గంలో
పయనించిన వారిలో అరుదైన మొదటి వార.
ఆ ప్రభావంలో మొదటిది ఆరుద 'త్వమేవామ్' తరువాతి తెలుగు
ప్రతీకలులో వారమంది క అలా చెప్పవలసిందే.
వారిలో ముఖ్యంగా ఆలంకార అలూరి పైరాగి తిలక్ సినారె; కొత్త
ఎల్లి సత్యశ్రీనివాసరాయణలు ముఖ్యులు వీరి రచనలుకొన్ని

అల్ల సాహిత్య ప్రభావం

అల్ల సాహిత్య ప్రభావం ప్రభావంగా తెలుగు
కవిత్వంలో పోరాటం రాజకీయ దోపిడి

మొదట సంఘటనల ఆధారంగా రచించబడింది
ఇవికాక కనిపించకపోయిన అనేక ప్రతీకలు వలన నాటి తెలుగు
స్థితి కన్నా ముందు ఉంచినట్లయ్యింది. దీనిని
ప్రతీకలను సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే చివరకు
మనల్ని ఆమోమయంలో పడవేస్తాయి
ఇసుక గడిమారం నేటి కాలానికి.
వీటి గడియారం జరిగినకాలానికి గంటల
ధనసంతులనం పెట్టబడింది. పల్లానికి,
విముషాలు మధ్యతరగతివర్గానికి పెట్టెట్లు
కట్టించి ఎవరేమీ కామిక పల్లానికి ప్రతీకలు.
ఇంకా చిన్నముల్లు పెట్టబడినా మనస్తానికి
స్టాప్ వాచ్ విప్లవాన్ని లెక్కింపే సాధనానికి.
అలా రం సమాజిక సమకాలీన పరిస్థితులకు,
పైదాగింపే సిదాంతం సామ్యవాద ప్రియ
స్థితి, నర్మల బుద్ధివంతులకు సంతకాలుగా
అరుదైన ఉపయోగించారు. ఇంకా కొక
రంగు కూడ ప్రతీకల రూపాన్ని చాలా
మెరుపు విప్లవానికి అటువల్ల మేరవి
వర్గానికి వీలం దార్శిక ప్రియ పసుల
కాంగ్రెస్ పార్టీ సంతకాలు లోహపై
వలస . రాగి తుత్తుగా లుకా
పరునగా ఏవిధమైన మధ్యతరగతికి
క్రామిక పల్లానికి సంతకాలుగా తీసుకొన్నారు.

"త్యమేవాహమ్"లో ఆరుద్ర ఒక
చోట ఈవిధంగా ఉన్నారు—

మన మానవ నమాజం

పురా విస్ఫారిత పుష్పం;
అట్టగగున పరిశ్రమించే జనావళి.
మనకందరికి రక్షక వ్రతావళి;
కరువు మంట సైరింప శాలి;
కీటకాల నాకర్షించే పతాక,
అవకాశాల పల్ల తలెత్తిన వర్షం;
వరాగ ప్రాప్తి నోచుకొక కిలాగరిం;
శ్రీలు పొంగిన కెనరాల ధర్మం.
విక్రాంతి పరిపరాగ సంవర్కం;

కార్మికులు అదృష్టాశంగా ఉన్నా,
రైయోగం మాత్రం దనవంతవిదే
సామ్యవాదంలోని ఈ నగ్న సత్యాన్ని
ప్రతిపాదించెందు ఆరుద్ర పృథ్వికావు
లోని పరపరాగ సంవర్కాన్ని ప్రతీకగా
తీసుకొన్నారు.

అదంత :-

అదంత చెట్లు కొలుకున్న దృశ్యం
అనే గేయం సృజితకలంకే ప్రాచుర్యం
పొందింది చెట్ల కూలిపోవ ఆకాశంగా
నికి, అపస్వరాలు అకుదలకు, గాలి,
మెరుకుడు పిఠాం విజ్ఞానికి పృథ్వి కూలి
పోకున్న అశంకు మచ్చ కళంకానికి
వరకకూపం అమరవిస్తున్న సమాజా
నికి ప్రతీకలుగా అదంత వాడారు.

ఇదే విధంగా మధ్యతరగతి మాన
వుని ఉద్దేశించి కిటికీ "గొంగరి పురు
గులు" మొదలైనవి ప్రతీకలతో బారి
గంగాధర్ తిలక్ రచించారు.

బారి గంగాధర్ తిలక్

గొంగరిపురుగులు అనేకవిధాల రాజ
బోగాలనుభవించి దనికుల్లా రాక విరంత
రం దారిద్ర్యంలో బాధమయజీవితంలో
మునిగిపోయో వ్యక్తులుగా మధ్యతరగతి
మానవులైన కోటేశ్వరరావు, వీరేశ్వర
రావు. జోగేశ్వరరావుల మనస్తత్వం
విచిత్రమైంది.

భూకంపం వచ్చిందన్నా;

మరో యుద్ధం రేగిందన్నా;

తన భార్య కపలంను కట్టిదన్నా;

కంగారు పడక కోట తోడుకోకొని

కోటేశ్వరరావు అపసురకేశాడు;

మధ్యతరగతి మానవునికి గొంగరి
పురుగును సంతేకంగా చిత్రించాడు
గొంగరి పురుగులు తిన్నంతవరకు తిని
తిరిగినంతవరకు తిరిగి నిద్రపోతాయి
మధ్య తరగతి మానవుడు చూడ తన
బాబులువివరికిచెప్పలేక తన అచ్ఛాన్నస్థితికి
తనలో తానే నవ్వుకొని సమాజంలో
వరిగిపోతుంటాడు. వాళ్ళ జీవితగమనం
గొంగరి పురుగుగమనంలా ఉంటుంది.

ఆయా బైరాగి :-

ఈయన 'నూతిలో గొంతుకలు' అనే
విశ్లేషణైన కావ్యసంపుటి ప్రకటించారు.
ఇది మేధావుల ప్రశంసలను పొందింది.
తెలుగునాహిత్యంలో నూతిలో గొంతు
కలు ప్రత్యేకతను పొందింది. ఈయన
'నాక్కొంచెం నమ్మకమివ్వులో', ప్రతీ
కలు పారకుని కలంకర పెడతాయి.

మనిషికి మనిషికి మధ్య ఉండవల్సిన
ప్రేమబిందం తెగిపోయి ఇరుగువాని
పొరుగువాడు నమ్మని దుస్థితి సమాజం
లో ఉంది తల్లి తండ్రి, తమ్ముడు,
అన్న భార్య, భర్త, స్నేహితుడు. ఆ
సందింధాలు డబ్బుతో ముడివడిన సం
హంధో అనురాగబంధాలకు చోటులేకుం
డా పోతుంది. మనిషి మీద మనిషికి
నమ్మకం నడలిపోతుంది. అటువంటి
మోసాస్థితి మారాలంటే మనిషిని మనిషి
నమ్మాలి, ప్రేమించాలి. ఒకరికోసం
మరొకరు అనే తత్వం బలపడాలి అం
దుకే దైరాగిగారు నాక్కొంచెం నమ్మక
మివ్వు అని వేడుకొంటాడు.

నాక్కొంచెం నమ్మకమివ్వు

కాబని మీద కలదిదశాను

పరమశివుని బాలాగౌరవ

తల్లకిందలుగా విలసిల్లదశాను

ఇంటింటా గగన కునమలు

మూడు పూవులుగా

నందన వికుంజాల అమృత

ఫలాల అరుకాయలుగా

పూలుస్తాను. కాలుస్తాను

కొయ్యకుపాకి దొరనవుతాను.

తావులు పూర్తిస్తాను చెరువులు

తప్పిస్తాను

అలాగే పందిరి కింద

నయగారా పిర్వారం చరికింద్రాలు

స్థాపిస్తాను

నాక్కొంచెం నమ్మకమివ్వు అంటూ
నమ్మకం ఉంటే అసంఖ్యవాలు సంత
వాలు అవుతాయి అని అళ కల్పించారు.

5. నా గాయనరెడ్డి :-

ఈయనపై కూడ ప్రతీక వాద ప్రధానం కన్పిస్తుంది. ఈయన 'మనవి. దిలుక' లో చిత్రించిన ప్రతీకలు చమత్కారాన్ని వింపుకొన్నాయి. మనవి దిలుకలో దిలుకని ఆత్మకి సంకేతంగా ప్రస్తుతించి రచించాడు.

వలచేడియాల్లోనంతలో
వట్టతప్పిపోయో, మనవికి
వంద వన్నెల ఆరామ చిలుక;
వరమాత్మకు మరో ప్రతీక:-

అంటూ ఆత్మ వరమాత్మకు ప్రతిబింబించడం అనే విషయాన్ని తెలియజేపాడు. దురాళతో రసాన్ని అక్రమంగా సంపాదించాడనే మానవుడిని -

దాదాదిలా కుపాదాదిలా
వరువు తీకాడు మనవి-అంటూ ప్రతీక 'పాట' కల్పనను త్కాడిన్ని ఎవయో

అన్నది కొత్తతరం అనే కోరిక.

వీచే గాలిని బట్టి
పేసే తాళాన్న బట్టి
గంగిరెద్దులా గంతులేపే
పాకలానమలను
పగటి రాగోతులను

నడిచిపోయే విందేసి. అంటూ అర్థ

వలచేడిన ప్రతీకతో నవతరం వస్తుంది. వారి ముందు ప్రజాగత అంటూ సమాజాన్ని హెచ్చరిస్తాడు. ఇంకా మర్యాదాన్నే వేళలోను మంచుకు చమట పడుతున్న మర్యాదాన్నే వేళ. పేగులు భుద్ర వీర తీగలుగా బొమికలు తొలి దమరవులుగా రెచ్చిపోతన్న వేళ మర్యాదాన్నే వేళ అంటూ మర్యాదేను వర్ణించాడు. ఇంకా ఎరంభనో కలగంటాడు ఇల్లాలినే కనుగొంటాడు అందివనన్ని స్వర్గాల అంతులు అనుకొంటాడు అంటూ మనవిని అద్దెకొంప బృందావనిగా అనుభూతి చెందే వనమాలిగా విరూపించాడు. ఈ ఈయన 'విశ్వంబర'లో కూడ ప్రతీకలు ఉష్కలంగా ఉన్నాయి. విశ్వంబరకు జ్ఞానపీఠ అవార్డు పొంది తెలుగు వారి గౌరవం ఇనుమడింప చేసింది ఇందులో 29 - 30 -

అదిమానవ వెంటికి విక్షిద్ద పరిసరక్షణ కారణంగా ప్రేమచక్షరావం, సిగ్గు కల్గి వెంటనే వాళ్ళు పొదలను కప్పుకొనే సంకటను -

3 సించింది ప్రతివృక్షం.
కప్పుకొన్న వచ్చని కొమ్మలలో
రెమ్మలలో.
సంకరించింది ప్రతివక్షి
మలచుకొన్న జిరుగు రెక్కలలో
కదలావించాకాళం -

కట్టకున్న విజన మల్లులతో ఉన్న అదిమానవులకు ప్రకృతిని చూపేసరికి సిగ్గుతో చెట్టు, రెమ్మల్ని అకాళం మల్లు

ల్ని కట్టకొన్నట్లు అనిపించిందని వర్ణిస్తాడు.

మనవి అవృద్ధికి అదకం అయిన మన వత్తాబ్బే. అహంకృతికి -

అయితే వెళ్ళిపో మట్టి మనవి;
అమట్టిలోకి
అలాగే వెళ్ళి పొంగిస్తాను
అమట్టిని వింగిపైకి
అదక వచ్చిందా నీ అహంకృతి.

అక్కడ మెదలోకండి మానవ సంస్కృతి - అంటూ చిత్ర విచిత్రమై అర్థవంతంగా ఉండే అభోచింపచేసే వత్రికలను సీసారే. కవిత్వం విండి ఉంటుంది

కొత్త ప్రాంతాల్లోకి గూర్చాడు:-

ఈయన తన 'వెలుగులు పట్టాడు' కావ్యంలో అత్యంత ప్రతీకలను సృష్టించాడు. ఇందులో ప్రతి కవితా చిత్రమైన దానిగా మలచబడింది

వృక్షాలు నంచరిస్తాయి
నెత్తిటి దాగులు పడిన అడవి
దేవుడిస్తుంది
పెన్నల మీద చీటి బురుస్తుంది
జాగరిత చేసిన ఆకాళంకళ్ళు
కెంపెక్కుతాయి
దూరుల కన్నీళ్ళు కాదుస్తాయి
కలవరంకో చెరువు ఎర్రబడుతుంది.

అలాంటి అంశాల్ని అమానుషకృత్యాలతో అడవి ఎరువెక్కింది. ఎదురు తెన్నులు చూపి నిరాశతో కన్నీళ్లు కార్చిన అలాగే కళ్లు ఎర్రబారినది ఈ కవిత్వ పైకి అర్థమిద్దగా కనిపించినా పేనుక నేపథ్యతో అనుబంధం ఉంది. ముందు నడివ కళ్ళకు కల్గి పండిన చిను బాలు మందుకన్నా ఎక్కువదర్శనాన్ని సాన్ని స్తాయి.

కుంకుడు పువ్వులు పడి ఏదేవు
వసిపావతి ఎర్రజీరణి నేత్రాలలో
కల్గి పి దీన చనుబాలులా
చిమ్మిన పేకున రాకతో
కాంతవరదిన అడవిపై

అందమైన పట్టులు ఎగురుతాయి .
అంటూ పేకున రాకతో ప్రకృతి నంబర
వడదం. సౌఖ్యమూర్తి పేకునరాకతో
ప్రకృతి దీగులు చెరిగిపోయినట్లు ఇం
దులో వర్ణిస్తాడు. ఇంకా ప్రేమపరి
ప్రియుల గందం గురించి.

గాతంగా అడుముకొన్న
గుండెలు రెండూ
శమకకమై మోగితే
వృణనకే

- అంటూ ప్రేమితుల గుండె వృంద
నను కుప్పి దమరకంతో పోర్చి అది
నృణనకేళి కాళం వేస్తుంది. ఆ కేళి
వృష్టికి నివాళి.

ఈరెయి వదలకు
ఇలాగే

ఈ గుండె బిల్లువి వెంగనీ. అంటూ
అమె లేనిది తన బ్రతుకులేదని అమె
లేమిచే గుండె అగిపోవడాన్ని గుండె
బిల్లు అగిపోవటంగా చిత్రించాడు.
ఇంకా ఎందరో అలాగే ప్రాణాలు
హరించిన రోడ్డును మృత్యువు వల్లచి
నలుకగా

రీతాన్ని దుచి చూపి
దిగంతాల గొంతునుండి
రాచిపెట్టిన నల్లని నాలుక
కాదు రోడ్డు

వడికి కంఠమారంగా
ఎగిరే కొల్లెటి కొంగలు
చెల్లా చెడురై పోయాయి-

. అలాగే కొంగలు గుంపులుగా
ఎగురుతున్నప్పుడు చూడడానికి హారం

లావుంటాయి ఈ భావననే కొత్తవర్ణి
ఇందులో, వివరించాడు.

రంగం వారయబాలు, వన.త
మోహన్ ప్రసాద్ శిష్టా ఇలా ప్రతీక
లను ఉపయోగిస్తూ అవేకమంది కవులు
తన రచనలు వెలువరించాడు. ఈ ప్రతీ
కల వంన కవిత్వానికి ప్రత్యేకత ఏర్పడి
చదవడానికి ఉత్సాహం కలుగుతుంది ఈ
ప్రతీకల ఉపయోగించుటను బట్టి కూడా
కవి ప్రతిభను అంచనా వేయుటకు అని
కాళం ఉంటుంది ఈ ప్రతీకలప్రచారం
దారమంది కవులుపై బలీయంగా ఉంది
వారిలో అగ్రామిరగాడు, దేవిప్రియ,
మొ॥ వారు.

....—....

• • •

గళ్యా శ్రీనివాసరావు ఎం.ఎ.
సాహిత్యపీఠం, బొమ్మారు
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
రాజమండ్రి-533101

